

Selgusid kaunimad kodud

KERSTI TAMMIKSAAR
keskkonnaspetsialist

Igal aastal toimuvale valla heakorrakonkursile „Kaunis Kodu” esitati tänavu 10 majapidamist, konkursil osalemiseks andis neist nõusoleku 5. Maakodused sel korral osalemas ei olnud ja mitte seetõttu, et neid meie vallas ei leiduks, vaid ikka eestlasele omase tagasihoidlikkuse pärast ei soovita kahjuks konkursil osaleda.

Hindamiskomisjon valis osalenud kandidaatide seast välja valla kõige inspireerivamad ja kaunimad majapidamised. Kauni kodu all mõistetakse elukeskkonda tervikuna, seetõttu hinnatakse konkursil lisaks kodudele ka asutusi ja ettevõtteid. Eesmärk on tunnustada inimesi, ühistuid, asutusi ja ettevõtteid, kes on kaasa aidanud kodukoha kaunimaks muutmisele.

Tiheasustuse elamute seas pälvis esikoha perekond Veerise majapidamine Pärnu-Jaagupi alevis Pikal tänaval. See kodu püüab pilke eelkõige avatusega. Minimalistlik stiilne lahendus ja avara muruplatsiga aiaruum mõjub modernselt ja lihtsalt.

Osavalt on ära kasutatud kohapealt kogutud maakivid, mis ilutsevad istutusala del ja millest on rajatud ka piirdeaia d. Saunamaja on oskuslikult sulandunud looduslikku metsakooslusesse. Ruumi jätkub ka elurikkusele, nii metsataimede kui sipelgatele.

Samas grupis sai teise koha perekond Toomsalu majapidamine Vändra alevis Pikal tänaval, kus on liigirikas ja värviküllane kodu. Lopsakalt lilleline, hoolitsetud ja pilkupüüdev paljude istutusala dega aed, kus rikkalikule taimevalikule pakub tõeliselt rohenäpuline perenaine mõnusaid kasvutingimusi erinevatele taimedele. Väikesel marjaalal saavad suu väguksaks nii väikesed kui suured.

Sotsiaal-, äri- ja tootmisobjektide hulgas tunnistati parimaks C. R. Jakobsoni talumuuseum Kurgjal, kus talu ja muuseum on käinud käsikäes juba aastast 1948, kui Jakobsoni talu juurde asutati muuseum. Jakobson rajas 1874. aastal ostetud Kurgja talusse köögivilja-, puuvilja- ja iluaia ning puistiku.

Keskmes Eestimaa talus ei tegeletud sel ajal aiandusega veel kaugeltki mitte nii suurejooneliselt, aga Jakobson soovis, et talupoeg ei peaks ennast teistest seisustest kehvemana tundma, vaid võiks olla enda üle uhke. Nii on jätkuvalt ka täna. Talumuuseumis saab lisaks pärisloomadele näha nii köögi- kui puuviljaaeda, puistikku kui ka iluaeda, mille üle võib julgelt uhke olla.

Tiheasustuse elamute seas pälvis esikoha perekond Veerise majapidamine Pärnu-Jaagupi alevis.

FOTO: KERSTI TAMMIKSAAR

Perekond Veeris septembrikuu volikogu istungi alguses toimunud konkursi tunnustusüritusel.

FOTO: ANET KESKÜLA

Elamute seas teise koha saanud perekond Toomsalu kodu Vändra alevis.

FOTOD: KERSTI TAMMIKSAAR

Sotsiaal-, äri- ja tootmisobjektide hulgas tunnistati parimaks C. R. Jakobsoni talumuuseum Kurgjal. Väikesel pildil talumuuseumi esindajad konkursi tunnustusüritusel.

FOTOD: KERSTI TAMMIKSAAR JA ANET KESKÜLA

Tänukirjad konkursil osalemise eest said KÜ Tuule tn 1 Vändra alevis ning kõrsikuvabrik Pärnu-Jaagupi alevis.

Kõiki konkursil osalenud majapidamisi tunnustati septembrikuu volikogu istungi alguses tänukirjaga.

Rühmade parimaks ning I ja II kohaga tunnustatud majapidamisi autasustati vastavalt statuudile ka rahalise preemiaga.

Rühmade parimad said lisaks seinaplaadi.

Suur tänu kõigile osalenud majapidamistele, et aitate kaasa meie valla kaunimaks muutmisele.

Järgmise aasta konkursile „Kaunis Kodu 2026” on juba praegu võimalik esitada kandidaate ja ettepanekuid ootame kuni 20. maini 2026. a. Konkursile sobivate kinnistute kohta võib ettepa-

neku esitada iga isik. Kandideeri ise või esita mõni sulle teada olev kaunis kinnistu konkursile.

Ettepanek esita kirjalikult või suuliselt vallavalitsusele ja võimalusel teata kinnistu omaniku kontaktandmed. Ettepaneku alusel küsib hindamiskomisjon kinnistu omanikult nõusolekut konkursil osalemiseks. Teeme oma kodu või ettevõtte ümbruse korda!

Selle kuu lehes:

- Valla investeeritud viimase nelja aasta jooksul, lk 2
- Tootsi staadioni ehitus edeneb, lk 2
- Vändra lasteaia s on uuenenud keskkond, lk 3
- Lusikapeole oli oodatud osalema 37 beebit, lk 3
- Aia- ja haljastu- jäätmete kogumise- st, lk 5
- Esimesse klassi astujad tähistasid tarkusepäeva, lk 7
- Jäta tundmatud seemned metsa, lk 9
- Tervisekassa saadab inimestele retseptiteavitusi, lk 10
- 19. oktoobril toimuvad kohaliku omavalitsuse valimised, tutvu valimisliitude ja erakondade programmidega, lk 11–14
- „Aasta isa” konkurss ootab kandidaate, lk 17
- Võõrnälgjate tõrjumisega tuleb tegeleda ka sügisel, lk 20
- Auhinnaristsõna, lk 22

Tootsi staadioni ehitus edeneb

KATRIN KÖSTER
avalike suhete spetsialist

Kehvade ilmade kiuste on Tootsi kooli staadionil tänaseks kõik plaanipärane ning staadioniringi uus asfaltkate on maha saanud. Kuna ilm mängib ehitajatele endiselt vingerpussi, ei saa me täna veel kinnitada, kas staadion oktoobri lõpuks ka tartaankatte saab. Kuid kui ilmataat vähegi võimaldab, saavad jooksurajad ja tartaankatte siiski paika.

Juba kevadel, kui esimesed ettevalmistustööd rekonstrueerimiseks toimusid, tuli arvestada mitmete töid pikendavate asjaoludega. Üheks peamiseks probleemiks oli kehv aluspind, mida tuli ulatuslikult välja kaevata ja korraliku täitematerjaliga täita. Ehitajad pidid toime tulema ka rohke sademeveega, mis kaevatud aukudesse kogunes. Siiski leiti olukorrale kiire lahendus ning vesi pumbati välja. Täitmistööd läksid edukalt ning esmapilgul aina edasilükkunud projekt on peagi valmis.

Kui sel sügisel tar-

taankate paigaldamata jääb, tehakse seda järgmise aasta kevadel. Tartaankatte puudumine aga ei takista staadioni kasutamist. Sportida ja aega veeta saab ka siis, kui must kate maas. Ka talverõõmude nautimiseks on staadion ilma tartaanita kasutatav: suusarajad, mida Tootsi kool igal aastal suusatajatele võimaldab, on ikka plaanis, kui lund on. Samuti on kelgumägi saanud paremasse korda ja ootab lume saabudes esimesi kelgutajaid.

Esmalt planeeritud investeering on tööde mahu suurenemise tõttu kasvanud. Tänaseks teame, et staadioni rekonstrueerimise kogumaksumus on pea 200 000 eurot. Kuid see investeering on seda väärt – Tootsi saab kaasaegse, mitmete võimalustega kvaliteetse staadioni, millest leiavad rõõmu nii väikesed kui suured tootsikad.

Vaadates juba uude aastasse, algavad peagi ka Pärnu-Jaagupi staadioni rekonstrueerimistööd. Väsinud hiiglane saab uue kuue ning oluliselt paremad tingimused sportimiseks ja vaba aja veetmiseks.

Tootsi kooli staadion on tänaseks saanud uue asfaltkatte. FOTO: MARKO ŠORIN

Tootsi kooli põhjalik rekonstrueerimine kokku ligi 1,5 miljoni euroga on valla viimase nelja aasta suurim investeering, mis tagab lastele parema õpikeskkonna ning võimaluse aktiivselt tegutseda.

FOTOD: MARKO ŠORIN

Valla investeeringud nelja aasta jooksul

KATRIN KÖSTER
avalike suhete spetsialist

Viimased neli aastat on olnud Põhja-Pärnumaa vallas täis olulisi samme, mis kõik on suunatud ühe eesmärgi poole – teha meie koduväld paremaks paigaks elamiseks igas vanuses inimestele.

Oleme teadlikult investeerinud sinna, kus on suurim vajadus, ning leidnud võimalusi, et arendused jõuaksid igasse valla piirkonda, nii suurtesse kui väikestes küladesse.

Kogu investeeringute maht nelja aasta peale on olnud umbes 4,5 miljonit eurot, mis näitab, et vald on kogukonna infrastruktuuri järjekindlalt ja märkimisväärselt arendanud.

Haridus

Haridus on meie tuleviku vundament. Seetõttu oleme panustanud koolidesse ja lasteaedadesse, luues lastele ja noortele kaasaegsed, turvalised ja inspireerivad keskkonnad.

Tootsi kooli põhjalik rekonstrueerimine aastatel 2022–2023, kokku ligi 1,5 miljoni euroga, tagab lastele parema õpikeskkonna ning võimaluse aktiivselt tegutseda ja sportida.

Vändra ja Pärnu-Jaagupi lasteaedade uuendamine, kokku üle 80 000 euro, andis lastele hubase ja mänguliselt arendava keskkonna ning samal ajal pisut leevendas ruumikitsikust.

Mõlema lasteaia juures avati moodulmajades uued rühmad, väärt aren-

Tänavu suvel valmis uus Vändra bussijaama hoone, mis teeb ühistranspordi kasutamise mugavamaks.

dus, pakkumaks lastele vajalikku ruumi ja võimalust mängida ning õppida täisväärtuslikult.

Lisaks oleme loonud noortele vaba aja veetmise võimalusi. Pärnu-Jaagupisse rajati skatepark 70 144 euro eest ning tennisväljak 52 083 euro eest, kus noored saavad oma energiat tervislikult välja elada ja aktiivselt aega veeta.

Suve alguses alanud Tootsi kooli staadioni rekonstrueerimine, millele on kavandatud 200 000 eurot, tagab head võimalused sportimiseks nii koolinoortele kui ka kõigile Tootsi elanikele.

Kultuur ja sport

Kultuur ja sport ühendavad inimesi ning pakuvad ruumi ühiseks tegevuseks. Rahvamajad Suurejões, Vändras ja Pärnu-Jaagupis, kuhu on nelja aasta jooksul investeeritud ligi 80 000 eurot, pakuvad võimalusi kontsertide, kursuste, tähtpäevade ja kogukondlike ürituste korraldamiseks.

Mänguväljakud Kergus, Kaansoos ja Vahenurmes, mille rajamisse on panustatud kokku ligi 60 000 eurot, loovad väikestes külates olulisi kohtumispaiku ning pakuvad lastele turvalist mängu- ja arenevõimalust.

Lisaks avati Vändras kunstigalerii ja Lüdigi saal, mis annavad elanikele uusi võimalusi kunsti nautimiseks, kontsertide korraldamiseks ja kultuurielu rikastamiseks kogu vallas.

Teed ja taristu

Turvaline liikumine on igapäevaelu alus. Nelja aasta jooksul on valla teedesse investeeritud ligi 600 000 eurot ja hajaasustusprojektidesse ligi 330 000 eurot, tagades inimestele kiire ja turvalise ligipääsu kodudele, töökohtadele ja teenustele.

2025. aastal valmis Vändra bussijaama hoone koostöös Pärnumaa ühistranspordikeskusega, milles valla osalus oli 40 000 eurot. See kaasaegne hoone teeb ühistranspordi ka-

sutamise mugavamaks. Hiljuti valmis Kergu kergliiklustee valgustus, kuhu vald investeeris 100 000 eurot, tagades turvalise liikumise nii jalgsi kui rattaga. Need lihtsad, kuid olulised panused muudavad igapäevaelu kõigile nähtavalt paremaks.

Sotsiaalhooned ja kodud

Valla ülesanne on hoolitseda, et iga elanik tunneks end turvaliselt ja mugavalt. Nelja aasta jooksul oleme sotsiaalhoonete ja hoolekandeesutuste olmetingimuste parandamiseks suunanud üle 250 000 euro.

Näiteks Vändra ja Tootsi hoolekandeesutuste uuendamine, millele kulus kokku üle 60 000 euro, on andnud inimestele paremad elutingimused ja kindlustunde, et nende lähedaste eest hoolitsetakse hästi.

Kokkuvõte

Viimase nelja aasta investeeringud, kokku ligi 4,5 miljonit eurot, on võimaldanud teha vallas suuri ja märkimisväärsed samme – alates haridus- ja kultuuriasutuste arendamisest kuni turvalise liiklemise ja sotsiaalhoonete uuendamiseni. Need projektid loovad paremaid tingimused eluks, õppimiseks, liikumiseks ja ühistegevusteks kogu vallas.

Põhja-Pärnumaa vald jätkab arengut järjekindlalt, et igas piirkonnas oleksid olemas kaasaegsed, turvalised ja mugavad võimalused elanike igapäevaelu parandamiseks.

Rohelise Jõemaa Koostöökogu (RJK) avab taotlusvooru ESF+ miniprojektide vastuvõtmiseks

Miniprojekte saavad esitada RJK piirkonnas tegutsevad seltsingud, mittetulundusühingud (sh kohalik tegevusrühm), sihtasutused, ettevõtjad ning kohalikud omavalitsused.

Toetatakse tegevusi, mis aitavad kaasa **meetme 3 „Sotsiaalse kaasatuse suurendamine ja hoolduskoormuse vähendamine“** meetmelehel nimetatud eesmärkide täitmisele. Ühe miniprojekti toetuse suurus on 6029 eurot, toetuse määr on 100%. Taotlusvooru eelarve on 217 044 eurot.

Miniprojektide vastuvõtt toimub ainult elektrooniliselt **SPOKU taotluskeskkonnas ajavahemikul 20.–28.10.2025.**

Täpsem teave taotlusvooru kohta on leitav RJK koduleheküljel www.joemaa.ee/meede3/

Taotlusvooru infopäev-koolitus toimub 2. oktoobril kell 17.30 Vändra raamatukogus.

Uuenenud keskkond Vändra lasteaias

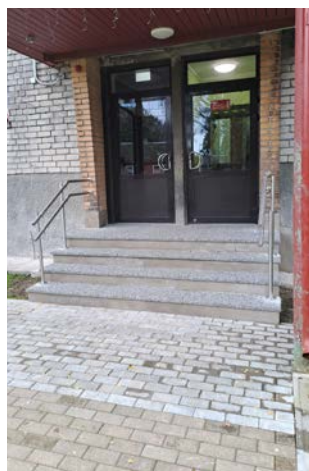
ANGELA LÖHMUS
Vändra lasteaia direktor

Vändra lasteaial on olnud tegus ja uuendusterohe suvi. Kui paljud meist nautisid puhkust, käis lasteaia aias ja majas vilgas töö, mille tulemusi saavad nüüd rõõmuga kasutada nii lapsed kui ka töötajad.

Uued mängulinnakud väikestele ja suurtele

Mürakaru ja Rukkilille maja mänguväljakutele on paigaldatud kaasaegsed ja mitmekülgsed mängulinnakud, mis pakuvad lastele põnevaid liikumisvõimalusi.

Arvestatud on nii noo-

Mürakaru maja peatrepp sai värske ilme ja on nüüd ka kasutajatele ohutum.

remate kui ka vanemate laste vajadustega – väiksemad saavad turvaliselt harjutada esimesi ronimisi, samas kui suuremad lapsed leiavad end proovile panevaid ja seiklusrikkaid väljakutseid.

Redelid, liumäed, laskumistorud ja muud elemendid arendavad mootorikat, tasakaalu ning annavad rohkelt võimalusi fantaasiamängudeks ja ühiseks tegutsemiseks. Uued konstruktsioonid on rajatud vastupidavatele metallpostidele, et need teeniksid lapsi veel aastaid.

Ohutumad trepid ja turvalisem liikumine

Lisaks mänguväljakutele sai värske ilme ka Mürakaru maja peatrepp. Varem ohtlik ja pragunenud trepp, millel puudusid käsipuud, on nüüd täielikult rekonstrueeritud. Paigaldati libisemist takistavad astmeplaadid, lisati korralikud käsipuud nii laste kui täiskasvanute kõrgusele ning lahendati ka vee äravool trepi alt. Nüüd saavad lapsed ja töötajad liikuda majja palju turvalisemalt.

Kabinetid said uue hingamise

Kõikide suurte tööde kõrval võtsid lasteaia töötajad enda peale ka Mürakaru

Lasteaia Rukkilille maja sai sünnipäevaks endale õuesõppeklassi.

FOTOD: ERAKOGU

maja kolme kabineti remontimise. „Päris tore on teha tööd heledas ja avaras ruumis, kus põrandat ei kata enam viis kaltsuvaipa aukude peitmiseks,” muigab lasteaia meeskond. Loo hoiulaenuühistu abiga jõudis ruumidesse ka kaasaegsem mööbel.

Sünnipäev töö uue õuesõppeklassi

Tänavu tähistas Rukkilille maja väärikat 45. sünnipäeva. Selle olulise versitaposti puhul soovis maja pere kinkida lastele midagi püsivat ja kasulikku – sündiski mõtte rajada õuesõppeklass.

Unistus sai teoks tänu laiale kogukonna koostööle ja heldetele annetuste-

Lasteaia mõlema maja mänguväljakutele on paigaldatud tänapäevased mängulinnakud.

le. Esimesed vahendid koguti kevadlaadal, mille korraldas lasteaiapere koostöös lapsevanematega. Panustasid ka eraan-

netajad ning mitmed kohalikud ettevõtted ja inimesed. Heategevusena koostas projekti Rutt Kleband, kaevetööd teostas

Reinusauna Kopatööd OÜ, alusplatsiks toodi vanast bussijaamast univivid Vändra MP OÜ abil, Rein Martma annetas killustiku, liiva ja sõelmed, puitmaterjali annetas Vändra Tare AS, ehitustööd teostas Timmu Ehitus AT OÜ, omanikujärelevalvet pidas Tarindi Consult OÜ ning piknikulauad soetas Vändra tarbijate ühistu.

Õuesõppeklassist on saanud kaunis ja praktiline koht, kus lapsed saavad õppida ja mängida ka vihmaseimate ilmadega. See on ehe näide sellest, kuidas kogukond üheskoos saab midagi suurt ja väärtuslikku korda saata.

Ühine hool ja rõõm

Kuigi vallavalitsus ja -volikogu on palju panustanud Vändra lasteaia õpi- ja kasvukeskkonna parendamisse, ei ole ressursid lõputud. Just seetõttu on eriti südantsoojendav näha, kuidas lasteaia pere ja kogukond ise on käed külge pannud. Tulemus on kaunis näide sellest, mida saab saavutada koostöös ja ühiselt pingutades.

Vändra lasteaid astub sügisele vastu rõõmsa meele ja uute võimalustega – laste naer ja mäng annavad parima tunnistuse, et tehtud töö on vilja kandnud.

Lusikapeole oli osalema oodatud 37 beebit

KATRIN KÖSTER
avalike suhete spetsialist

Traditsioonilised lusikapeod toimusid sel sügisel kahes paigas – Vändras ja Pärnu-Jaagupis. Kokku oli osalema oodatud 37 beebit, kes sündisid ajavahemikus eelmise aasta juuli algusest kuni tänavuse aasta juuli lõpuni.

Valla poolt said lapsed kingituseks vallavapiga kaunistatud hõbelusika ning kinkeraamatu „Pisike puu”. Kingitused andsid üle vallavanem Madis Koit, abivallavanem Tarvi Tasane ning lastekaitse spetsialistid Piibe Lohuaru (Vändras) ja Kerttu-Kaia Kesler (Pärnu-Jaagupis).

Lapse sünni perre on alati suurim kingitus, see muudab elu ja avardab pilku, toob argipäeva rõõmu ning õpetab märkama väikseid imesid. Iga lapse kasvamine koos oma perega on kordumatu teekond.

Aitäh, armsad vanemad, et olete toonud ellu need imelised väikesed hinged ning kasvatate oma perega Põhja-Pärnumaa vallas.

Peolt jäi kõlama soe mõte – beebipidu on valla oodatui sünnimoment, sest siis on saal täis rõõmsaid ja naeratavaid nägusid, ühist rõõmu ja tänulikkust.

*Sa tulid kui pisike maailmaime –
ema-isa naeratasid ja sina naeratasid vastu.
Kes ütles, et väike on sündides pime –
nad vaatavad ja sina vaatasid vastu.*

*Neis pisikestes kätes ja jalgades peitub jõud,
soov elada, naerda, nutta ja õnnelik olla.
Sinu emme ja issi ühisel nõul
said sa lõpuks siia maailma tulla.*

*See tunne nii ülev – rõõm, valu ja pisarad,
sina tulid ja vajasid soojust.
Soovisid olla vaid nende silmatäht,
andes teada, mis on tõeline armastus.*

Luuletuse autor teadmata

Vallavanem Madis Koidu ja abivallavanem Arvi Tasase vastuvõtule Vändras...

... ja Pärnu-Jaagupis oli kutsutud 37 beebit koos oma vanematega.

FOTOD: VADIM VLASSOV JA PEETER KONTUS / RAE FOTO

Kokkuvõtte augustikuu volikogu istungist

Põhja-Pärnumaa vallavolikogu korraline istung toimus kolmapäeval, 27. augustil Vändra halduskeskuse volikogu saalis.

- **Muudeti määruseid tulenevalt alushariduse seadusest.** Eesmärgiks on viia Põhja-Pärnumaa vallavolikogu 18. jaanuari 2023. a määrus nr 2 „Töötasutamise alused” ja Põhja-Pärnumaa vallavolikogu 20. juuni 2018. a määrus nr 28 „Kõrgharidusega õpetajale ja tugispetsialistile toetuse taotlemise, maksmise ja tagasinõudmise kord” sõnastus kooskõlla kehtiva alushariduse seadusega. Alates 1. septembrist 2025 kehtib koolieelse lasteasutuse seaduse asemel alushariduse seadus, kus on muudetud ka sõnastust. Sõna „koolieelne lasteasutus” on asendatud sõnaga „lasteaed”. Niisiis on muudetud ka käesoleva määruse sõnastus alushariduse seadusega vastavaks ja asendatud määruse tekstis samuti sõnad „koolieelne lasteasutus” sõnaga „lasteaed” ja sõnad „koolieelse lasteasutuse seadus” sõnaga „alushariduse seadus” vastavas käändes.
- Kinnitati lasteaiarahastamisel lapsevanema osalustasu suurus. 1. septembrist hakkas kehtima alushariduse seadus, mis asendab seni kehtinud koolieelse lasteasutuse seaduse. Kehtivas, Põhja-Pärnumaa vallavolikogu 24. oktoobri 2018. a määruses „Koolieelsetes lasteasutustes vanemate poolt kaetava osa

määratamine” muudetakse põhimõtteliselt vaid sõnastust uuele seadusele vastavaks.

- **Delegeeriti hädaolukorra seaduses sätestatud ülesanded.** Põhja-Pärnumaa vallavalitsusel on õigus: 1) kehtestada hädaolukorra seaduse § 37 lõikes 2 sätestatud elutähtsa teenuse kirjeldus ja elutähtsa teenuse toimepidevuse nõuded; 2) kehtestada teisi hädaolukorra seaduse rakendamiseks vajalikke õigusakte; 3) määrata haldusmenetluse seaduse § 8 lõike 2 alusel struktuuriüksus, ametnik või ametnikud, kelle ülesanne on käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud ülesannete täitmine.
- **Võeti teadmiseks Põhja-Pärnumaa valla 2025. aasta eelarve seirearuanne seisuga 30. juuni 2025. a.**
- **Arupärimisele vastas vallavanem Madis Koit.**
- **Anti ülevaade Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu menetlemise hetkeseisust.**
- **Anti ülevaade Põhja-Pärnumaa valla üldplaneeringu hetkeseisust.**

Istung on järelvaadatav:
www.youtube.com/
watch?v=ZYI9YMvsoO

Kokkuvõtte septembrikuu volikogu istungist

Põhja-Pärnumaa vallavolikogu II koosseisu 52. istung toimus 17. septembril 2025. a Vändra halduskeskuse volikogu saalis.

- Otsustati mitte nõustuda Pitsalu III liivakarjääri maavara kaevandamise keskkonnanaloo andmisega. Põhjenduseks asjaolu, et Pitsalu maardlas juba toimub kaevandamine kahes liivakarjääris – Pitsalu liivakarjääris ja Pitsalu II liivakarjääris, ning ka ca 7 km kaugusel Vahenurme kruusakarjääris. Arvestades täitematerjali vajadust ning varustuskindlust Pärnu maakonnas ja hinnates olemasolevate karjääride ja maardlate kaugust ehitatavate suurobjektide asukohast, leidis Põhja-Pärnumaa vallavolikogu, et otstarbekas on eelnevalt ammandada juba töötavad karjäärid ja hetkel ei pea võimalikuks järgmise karjääri avamist piirkonnas, kus on juba piisavalt tihedalt karjääre täitematerjali kaevandamiseks.
- Kinnitati Põhja-Pärnumaa valla arengukava aastani 2030 ja eelarvestrateegia aastateks 2026–2029.
- Kehtestati maamaksu määrad, maamaksu aastase tõusu piirmäär ja kodualuse maa maksusoodustus. Otsustati kehtestada maamaksu määrad vastavalt maasihtotstarbe gruppidele järgmiselt: 1) elamumaale ja maatulundusmaa õuemaa kõlvikule 0,5 protsenti maa maksustamishinnast aastas; 2) käesoleva lõike punktis 1 nimetatud maatulundusmaale 0,5 protsenti maa maksustamishinnast aastas; 3) käesoleva lõike punktides 1 ja 2 nimetatud sihtotstarbega maale 1,0 protsenti maa maksustamishinnast aastas. Kehtestada valla haldusterritooriumil asuva maa maamaksu aastase tõusupiirmääraks 10 protsenti ja kodualuse maa maksusoodustuse suuruseks kuni 1000 eurot.
- Lõpetati Põhja-Pärnumaa valla 2025. aasta esimene lisaeeelarve I lugemine. Parandusettepanekud tuli saata e-postiaadressile vald@pparnumaa.ee ja need läksid lukku kolmapäeva, 24. septembri õhtul kell 23.59.
- Otsustati moodustada 19. oktoobril 2025. a toimuvateks Põhja-Pärnumaa vallavolikogu valimisteks 6 (kuus) jaoskonnakomisjoni: 1) valimisjaoskond nr 1 (hääletamisruum

asub teisel ja esimesel päeval enne valimispäeva ning valimispäeval Pärnu-Jaagupi halduskeskuses). Esimees: Eve Lempu; liikmed: Tiia Kallastu, Ulvi Schär, Annika Ebok, Karmen Käär; asendusliikmed: Külli Karits, Tiit Talts. 2) valimisjaoskond nr 2 (hääletamisruum asub teisel päeval enne valimispäeva Vaheka seltsimajas, esimesel päeval enne valimispäeva ja valimispäeval Libatse haruraamatukogus). Esimees: Helena Erm; liikmed: Iiri Karu, Taimi Markson, Lisell Jaaniste, Kadri-Kersti Abel; asendusliikmed: Maili Kodu, Eda Tamman. 3) valimisjaoskond nr 3 (hääletamisruum asub teisel ja esimesel päeval enne valimispäeva ning valimispäeval Põhja-Pärnumaa raamatukogu Tootsi haruraamatukogus, Coopi kaupluse hoones). Esimees: Krista Lindmäe; liikmed: Jaanika Viirmaa, Olga Käär, Renna Ohtra, Raili Jõemets; asendusliikmed: Kerda Erm, Ege Kaljukivi. 4) valimisjaoskond nr 4 (hääletamisruum asub kõigil eelhääletamise päevadel ja valimispäeval Vändra kultuurimajas). Esimees: Kerstin Sempelson; Liikmed: Margit Plado, Kersti Tammiksaar, Eret Pank, Agnes Alamaa; asendusliikmed: Maarika Küüts, Kersti Tiik. 5) valimisjaoskond nr 5 (hääletamisruum asub teisel päeval enne valimispäeva Vihtra külakeskuses ja esimesel päeval enne valimispäeva ning valimispäeval Suurejõe rahvamajas). Esimees: Helily Turi; liikmed: Katrin Ilbi, Tiia Kruusma, Taimi Akker, Heli Raude; asendusliikmed: Kai Vaino, Getter Lindre. 6) valimisjaoskond nr 6 (hääletamisruum asub teisel päeval enne valimispäeva Pärnjõe koolimajas, esimesel päeval enne valimispäeva ning valimispäeval Kaisma rahvamajas). Esimees: Imbi Tõnison; liikmed: Heli Mäeorg, Marko Tõnisaar, Reelika Arumäe, Helen Kalbus; asendusliikmed: Marika Kruusmaa, Janne Roosme.

Istung on järelvaadatav:
www.youtube.com/
watch?v=5FqppJP1214

Ülle Vapper
volikogu esimees
e-mail: ylle.vapper@pparnumaa.ee

FOTO: HEAEESKUJU.EE

Kutsume tunnustama silmapaistvaid noori

SUSANNA PÄHN
„Hea eeskuju”
sotsiaalmeedia haldur

Kuni 12. oktoobrini saab esitada kandidaate „Hea eeskuju” tunnustus konkursile, millega tunnustatakse noori, kes on oma vabast tahtest viinud kodukandis ellu midagi sellist, mis väärib tähelepanu ja tunnustamist.

„Hea eeskuju” konkurss toimub sel aastal seitsmeteistkümnendat korda. Konkursile saab esitada üldhariduskoolis õppivaid kuni 26-aastaseid noori, kes on teistele mingil viisil eeskujuks, olgu see siis

kas kohaliku kogukonna tasandil või üleriigiliselt. Võimalik on esitada ka kuni 10-liikmelisi grupe. Oluline ei ole teo suurus, vaid see, missugust mõju see teistele ühiskonna liikmetele avaldab. „Hea eeskuju” konkursi eesmärgiks on näidata, et noored ei ole mitte ainult meie tulevik, vaid nad loovad tulevikku juba tänasel päeval.

Möödunud aastal pälvis „Hea eeskuju” tiitli Fred Hussar Eesti maaülikoolist, kelle südameasjaks olid keskkonnateemad. Fred on olnud pühendunud Sindi noor, tema heateod ulatuvad vabatahtli-

kust päästjast olemisest kuni toidupanga abistamisest ja elanike turvalisusest.

Käesolevale konkursile esitatud taotluste seast valib žürii välja 15 finalisti, kelle hulgast selgub laureaati ning välja antakse ka „Suurima julguse” tiitel. „Hea eeskuju” tiitli pälviv noor saab konkursi peatoetajalt Alexelalt preemiaks 1500 eurot. Konkursi finaliste tänatakse „Laheda koolipäeva” noortekonverentsil toimuval tänujalal 6. novembril. Oma kandidaadi saab esitada aadressil heaeeskuju.ee. Esitajaks võib olla nii eraisik kui ka asutus.

„Ideede rakett” tuleb taas

Põhja-Pärnumaa valla noored saavad taas esitada oma projekte konkursile „Ideede Rakett”, mis toetab noorte omaalgatuslike tegevusi ja ettevõtmisi. Konkursi eesmärk on arendada noorsootööd vallas ning pakkuda noortele võimalust oma mõtteid ja ideid ellu viia.

Projektide saab esitada kuni 14. oktoobri kella 23.59ni. Taotlused tuleb esitada Spoku iseteeninduskeskkonna kaudu.

Oluline:

- Taotluste esitamine: 25. septembrist kuni 14. oktoobrini.
- Toetuse suurus: kuni 250 eurot projekti kohta.
- Hindamiskomisjon teeb otsused hiljemalt 24. oktoobril.
- Projekt tuleb ellu viia hiljemalt 1. detsembril 2025.
- Aruanne tuleb esitada hiljemalt 20. detsembril 2025.

Kes saavad osaleda?

Projektitaotlusi saavad esitada 12–19aastased Põhja-Pärnumaa noored. Projekti koostamisel ja elluviimisel tuleb kaasata täiskasvanud mentor. Oluline on, et tegevused oleksid seotud Põhja-Pärnumaa vallaga ning et projektist saaksid kasu kohalikud noored. Toetuse abil soetatud vara jääb noortekeskuse, kooli, rahvamaja või raamatukogu kasutusse.

Milleks saab toetust taotleda?

- Noortele suunatud ürituste korraldamiseks (nt töötoad, kontserdid, infopäevad jms)
- Vahendite soetamiseks, mis on vajalikud tulevaste ürituste läbiviimiseks või jäävad üldkasutatavaks

Toetust ei eraldata: klassiekskursioonideks, klassiõhtuteks ega huviringide tavapärase tegevuse toetamiseks.

Projektide hindamisel

pööratakse tähelepanu eesmärgi ja sisu selgusele, eelarve põhjendatusele, osalejate arvule ning tegevuse nähtavusele. Hindamistulemuste põhjal koostatakse pingerida, mille alusel toetused määratakse.

Kutsume ja julgustame noori oma ideid ellu viima. Kui projekti koostamisel tekib küsimusi, saab abi küsida oma piirkonna noorsootöötajalt.

Rohefoorum tuleb taas

Pärnumaa ettevõtjad, teadlased ja rohetehnoloogia huvilised kogunevad 30. oktoobril Villa Ammendes, kus toimub teist aastat järjest Pärnumaa rohefoorum. Selle aasta teema „Muutus on võimalus – kuidas äri arendada kestlikult ja kasumlikult?“ kutsub mõtlema, kuidas keskkonnasõbralik mõtteviis aitab samal ajal hoida konkurentsivõimet ja luua uusi äri võimalusi.

Mullu toimunud rohefoorum osutus väga edukaks – külastajad said rohkelt inspireerivaid ideid ja praktilisi teadmisi, kuidas kestlikkust ja ringmajanduse põhimõtteid oma ettevõttes ellu viia. Just positiivne tagasiside pani aluse traditsiooni jätkamiseks ning tänavu on programm veelgi sisutihedam ja rahvusvahelisem.

Päeva suurimaks tõmbenumbriks on Hollandi ringmajanduse ja innovatsiooni sümbol Blue City Rotterdam, mille esindaja William Vuijk räägib, kuidas endisest veekeskusest kasvas kümne aastaga rahvusvaheline rohetehnoloogia keskus.

Praktilisi kogemusi kuulavad osalejad ka Eestist: näiteks Puhastusproff tutvustab oma vastutustundlikku teenusumudelit, Ragn Sells avab teekonda, kuidas jäätmetest saab väärtuslik ressurss ning Ruukki jagab

oma kogemust innovatsiooni rollist tööstuse kestlikus arengus. Lisaks anavad nõu ja räägivad rahastusvõimalustest keskkonnainvesteeringute keskus, ettevõtluse ja innovatsiooni sihtasutus ning maaelu edendamise sihtasutus.

Rohefoorum keskmes on ka koostöö: üheskoos arutletakse, kuidas avalik ja erasektor saavad luua uusi edukaid ärimudeleid.

Paneelaruteludes osalevad näiteks riigikantslei, teadus- ja ärilinnak Tehnopol ning Tartu teaduspark.

Päeva juhivad teleajakirjanik ja roheentusiast Anna Pihl, kes aitab avada kestlikkuse teemasid läbi ausa arutelu ja praktikute kogemustel.

Pärnumaa rohefoorum on kiiresti kujunemas traditsiooniks – see pakub ettevõtjatele inspiratsiooni, uusi teadmisi ja väärtus-

likke kontakte, et muuta keskkonnasõbralikud ideed konkreetseteks äriedulugudeks.

Ära jää ilma olulisest võimalusest oma teadmisi avardada! Kohtume Pärnumaa teisel rohefoorumil ja muudame koos Pärnumaa tööstuse kestlikumaks ja konkurentsivõimelisemaks. Täpsem info ürituse ja registreerimise kohta Pärnumaa arenduskeskuse kodulehel.

Omavalitsused on biojätmete kogumise edukalt käima lükanud

Riiklik jäätmete sortimisuuring näitab, et biojätmete liigiti kogumise kohustus on end Eestis tõestanud. Kohalikud omavalitsused on olnud muutuse keskmeks ning nende panust tunnustatakse nii tulemuste kui ka reformi jätkusuutlikkuse seisukohalt.

Võrreldes varasemate üle-eestiliste segaolmejäätmete sortimisuuringute tulemustega on kõige suuremaks muutuseks biojätmete osakaalu vähenemine segaolmejäätmetes. Kui varasemates uuringutes oli biojätmete osakaal segaolmejäätmetes üle 30%, siis 2025. aasta uuring näitab, et see on olulisel määral langenud (keskmise 23%).

Kliimaministeeriumi elukeskkonna ja ringmajanduse asekanstler asekanstler Ivo Jaanisoo sõnul on omavalitsused olnud jäätmereformi eduskeskne jõud. Nende eestvedamisel on biojätmete kogumine käivitunud üle

Riikliku jäätmete sortimisuuringu tutvustamisel tunnustati omavalitsuste panust. FOTO: OTT KASURI

Eesti ning üheksa omavalitsust on käivitanud pakendite eraldi kogumise.

Jaanisoo tunnustas omavalitsusi, kes teevad jäätmekorralduses koostööd. Üle kolmandiku on ühinenud erinevatesse koostööorganisatsioonidesse, kus korraldatakse ühishankeid, koostatakse jäätmekorralduseeskirju ja jagatakse kogemusi. „See on tavapraktika Põhja- ja Lääne-Euroopas ning toimib hästi ka Eestis,“ ütles ta.

Koostööd toetavad ka

keskkonnainvesteeringute keskuse programmid, mis aitavad ühiselt lahendada. „Mida rohkem omavalitsusi koostööd teeb, seda suurem on mõju kogu jäätmereformile,“ lisas Jaanisoo.

Eesti linnade ja valdade liidu asedirektor Rait Pihelgas märkis, et sortimisuuring kinnitab, et kohalike omavalitsuste roll on olnud otsustava tähtsusega.

„Biojätmete liigiti kogumise kohustuse rakendamine on näidanud, et kui omavalitsused saavad

selge raamistiku ja vajalikud tööriistad, suudavad nad muudatuse koos elanikega kiiresti ja tõhusalt ellu viia. Oluline on, et kohalikud omavalitsused julgevad tegutseda ja võtta jäätmevaldkonnas vastutust. Heaks näiteks on pakendite kohtkogumise lahendused, mida mitmed omavalitsused on juba alatanud. See näitab, et omavalitsused ei oota üksnes suuniseid riigilt, vaid arendavad julgelt ka ise uusi lahendusi, mis viivad meid lähemale ringmajanduse eesmärkidele.“

Üleriigilisi sortimisuuringuid on läbi viidud alates 2008. aastast ning seda tehakse iga nelja aasta tagant. Uuringu tulemuste põhjal saab hinnata jäätmete kogumise (sh liigiti kogumise) efektiivsust ja tulemuslikkust. See omakorda annab alusraamistiku jäätmekäitluse kavandamiseks ja arendamiseks ning jäätmetekke arvestuse pidamiseks nii piirkondlikul tasandil kui üleriigiliselt.

HENN LAHESAARE MÕTISKLUSED

Me kõik oleme kuulnud mitmesuguseid väljaütlemisi ja rahvatarkusi. Peab nentima, et valdav osa neist läheb igati õiget rada pidi. Toon näite. Mees istus kolmandat korda vanglas vargustest. Pääses vabadesse ning kolme päeva pärast tabatakse ta juba järgmiselt korterivarguselt. Vaat nii – küürakat parandab vaid haud. Jah, tõesti on ainult haud see koht, kus pikanäpumees on tegevusvõimetu.

Oli aeg, kus inimene saadeti viimsele teekonnale jalgsi sarga järel kõndides. Protsessiooni saatid tänavatel seiskunud inimesed, kes paljastasid pea. Kui matus toimus autol, peatusid teised sõidukid ja lasid matuserongi mööda. Kahjuks peab nentima, et käesoleval ajal on see muutunud. Sageli kihutab matuserongist mööda sõidukeid, sageli annavad kihutajad signaali. Tahame olla ja saada maailmakodanikeks. Seega tuleb ka vastavalt käituda ning austada lahkunuid.

Oleme juba mõnda aega iseseisev riik ning sellega kaasneb kohustus ka käituda ja elada vastavalt. Kahjuks peab nentima, et sageli ületame piire. Üheks selliseks on sõnavabadus. Sinna hulka kuuluvad ka avalikud protestid – plakatite, lippude ning kirjalike pöördumistega. Kahjuks saab tihtipeale sõnavabadusest huligaansus – sobimatud hääled, vulgaarsed plakatid, loa puudumine. Seega, seadusekuulelikkus, inimlikkus ja korrektsus eelkõige. Alles siis on kõik nii nagu peab.

Haljastujäätmete kogumine

KERSTI TAMMIKSAR
keskkonnaspetsialist

Sügisel kokku korjatud puulehed ning muud aia- ja haljastujäätmed saab korraldatud jäätmeveo raames üle anda ASile Eesti Keskkonnateenused.

Oma soovist aia- ja haljastujäätmed enda kinnistult ära viia andke teada hiljemalt 15. oktoobriks.

Infoks on vajalik:

- jäätmevaldaja nimi;
- jäätmete asukoht;
- orienteeruv kogus kotides;
- kontaktandmed.

Jäätmevaldajal peab olema allkirjastatud kehtiv segaolmejäätmete veoleping. Teenus on kõigile jäätmevaldajatele tasuta ning veopäevad edastame jooksvalt valla meediakanalites – kodulehel ja valla FB lehel.

Info võib edastada:

- üle valla AS Eesti Keskkonnateenused e-postiaadressil viljandi@keskkonnateenused.ee;
- üle valla e-postiaadressil kersti.tammiksaar@pparnumaa.ee, tel 5199 5337;
- Pärnu-Jaagupi piirkonnas e-postiaadressil ulvi.schar@pparnumaa.ee, tel 5308 6145;
- Tootsi piirkonnas e-postiaadressil julia.erm@pparnumaa.ee, tel 5919 5833.

Üleantavad aia- ja haljastujäätmed peavad olema pakitud suletud ja kergesti teisaldatavatesse prügikottidesse (kotid

tuleb jäätmevaldajal endal hankida ja need ei pea olema biolagunevad kotid). Ühe koti kaal ei tohi ületada 25 kg ning kotis võivad olla üksnes aia- ja haljastujäätmeid. Kotid tuleb ladustada asukohta, millele on tagatud teenusepakkuja ligipääs autoga.

Kui kotti veopäeval välja pandud ei ole, siis esitatakse tühisõiduarve. Tühisõiduarve esitatakse ka juhul, kui kott sisaldab sobimatuid jäätmeid ning sellisel juhul jätab teenusepakkuja ka koti ära viimata. Teenusepakkuja kontrollib kõikide kottide sisu. Kotti võib panna üksnes puulehed ning taimejäänused, mis ei kuulu köögi- ja sööklajajätmete hulka.

Vändra piirkonnas on jätkuvalt võimalik kokku kogutud puulehed nädalavahetustel ka ise viia alevi servas asuvasse OÜ Vändra MP komposteerimisväljakule reoveepuhasti juures (Puhasti kinnistu, Vaki küla).

Komposteerimisväljaku väravad tuleb endal avada ja lahkudes ka sulgeda. Ladustada võib ainult lahtiseid puulehti ilma kottideta. Puuoksi ja taimejätmeid sinna komposteerimiseks viia ei ole lubatud.

Jätkuvalt on lubatud aia- ja haljastujäätmeid vajadusel ka oma kinnistul komposteerida. Aia- ja haljastujäätmete põletamine alevites on keelatud.

Finišis said kõik lapsed kaela uhke medali.

Väiksed sportlased vallutasid staadioni

ANGELA LÕHMUS
Vändra lasteaia direktor

Vändra staadionil toimus teist korda Vändra lasteaia medalijooks/duatlon, kus sedapuhku osales lausa 146 last.

Päikesepaistelisel päeval kogunesid Vändra lasteaia kõikide majade lapsed, et panna proovile oma jõud ja osavus medalijooksul/duatlonil. Medalijooks/duatlon algas jalgrattasõiduga – suuremad sõitsid läbi Vändra pargi terviseringi, väiksematele oli ette nähtud lühem rattaring. Seejärel tuli kõigil läbida jooksuetapp Vändra staadioni ringil.

Finišis ootas osalejaid uhke Vändra lasteaia medal, mis meenutab igaühele kordaminekut ning on ühtlasi tunnustus väikeste sportlaste pingutusele. Kokku said medalit kaela 146 särasilmset last.

Kui möödunud aastal korraldati esimene medalijooks Mürakaru maja kõige pisematele lasteaia õuealal, siis tänava osalesid juba kõikide õpekohtade lapsed Vändra staadionil. Ürituse õnnestumiseks aitasid transpordiga kaasa Willreisid ja Põhja-Pärnumaa valla buss, kaugematest majadest toimetasiid jalgrattad staadionile Getter Lindre ja Tiit Lepik.

Suur tänu kuulub Rannet Lepikule, Tiit Lepikule, Marleen Ilissonile, Anne Ojalale ja Põhja-Pärnumaa vallale, kelle panus aitas luua lastele meelde jääva päeva. Vähem tähtis pole ka see, et Vändra lasteaia imeline meeskond, kes kõik oma panuse andsid, et päev õnnestuks ja lastele rõõmu pakuks.

Meie väiksed sportlased olid tublid ja rõõmsad – just see ongi kõige tähtsam!

Selgus vilistlaskogu stipendiumi omanik

KAIRI RIKKER
Vändra gümnaasiumi kogukonna- ja kultuurijuht

Traditsiooniliselt antakse 17. septembril, Vändra gümnaasiumi sünnipäeval, üle vilistlaskogu stipendium. Stipendiumi määramise eeldusteks on hea õppeedukus ja eeskujulik käitumine, kooli väärkas esindamine aineolümpiaadidel, konkurssidel, spordivõistlustel või isetegevuse vallas, aktiivne osalemine õpilaselusel ja ürituste korraldamisel ning sõbralik, heatahtlik ja osavõtlik suhtlemine.

Sel aastal pälvis stipendiumi 12. klassi õpilane Kerteli-Kretebel Reiksar, keda klassijuhataja Katrin Palu iseloomustas järgnevalt: „Kerteli-Kretebel on 12. klassi õpilane, kelle õpitulemused on kogu kooliaja vältel olnud väga head. Ta on andekas nii realkui ka humanitaarainetes ning on osalenud ka nende ainete olümpiaadidel ja konkurssidel.

Kerteli on teadmishimuline ja sihikindel, teda iseloomustab huvi

Kerteli-Kretebel Reiksar
FOTO: ELIS LIMBERK

uute teadmiste omandamise vastu ka väljaspool kooli õppekava. Oma teadmiste täiendamisel on Kerteli töökas ja põhjalik, ta kasutab erinevaid võimalusi enda arendamiseks. Õppimises on Kerteli vastutus-tundlik, ta seab endale eesmärgi, mille suunas liikuda. Ta on alati viisakas ja heatahtlik ning rõõmsameelne ja aus kaaslane.

Kerteli-Kretebel Reiksar väärib Vändra gümnaasiumi vilistlaskogu stipendiumit silmapaistvate õppetulemuste ning oma haridustee sihikindla ja pühendunud kujundamise eest.”

Stipendiumi andis üle vilistlaskogu esindaja Marget Privits.

Pärandivaderid tähistasid juubelit

ELLE LEPIK
pärandivaderite algatuse projektijuht

Kooliõpilastele mõeldud üle-ees-tiline pärandivaderite algatus tähistab tänava 10. tegutsemisaastat. 19. septembril toimus muinsuskaitseametis tänuüritus, mis kutsus kokku koolijuhte ja õpetajaid ning koostööpartnereid, et kuulata kogemusi pärandivaderite ettevõtmistest erinevates Eesti paikades ja tänada ühiselt õpilastega tehtud töö eest pärandipaikade korrastamisel.

Teiste seas sai üritusel tänukirja ka Vändra gümnaasiumi õpetaja Silja Enok.

„Õpetajad on kultuuri-pärandi hoidmise juures hindamatud saadikud – just nemad süstivad noortesse huvi ja hoolivust meie ajaloolise keskkonna vastu. Pärandivaderite algatus on suurepärane näide sellest, kuidas õpetajate eestvedamisel sünnib tähenduslik ja kestlik side noorte ja nende kodukoha pärandi vahel,” ütles muinsuskaitseameti peadirektor Marilin Mikhelson.

Pärandivaderite projektijuht Elle Lepik väljendas heameelt, et tänuüritus tõi esmakordselt üle Eesti kokku algatuse võtmeisikud: „Pärandivaderite algatus veavad eest eelkõige koolijuhtid ja õpetajad – just nemad toovad õpilased välja kultuuriloolistes-

Vändra gümnaasiumi õpetaja Silja Enok (pildil keskel) käis Tallinnas muinsuskaitseametis toimunud üritusel vastu võtmas tänukirja kohalike pärandivaderite juhendamise eest.

FOTO: MUINSUSKAITSEAMET

se paikadesse ja teevad taustatöö, et tegevused kooli õppeplaanidega ühildada. Need on väga erilised inimesed, keda kannab missioonitunne ja entusiasm kodukoha ajaloo vastu.”

Pärandivaderite algatuse eesmärk on tutvustada lastele ja noortele nende vahetus koduümbruses kultuurilooliselt väärtuslikke paiku. Ajalooga tutvumine käib käed-külge meetodil – nii saavad õpilased talgute korras anda oma panuse, et hooletus-

se jäetud pärandipaigad oleksid hooldatud ja hoiatud. Õpilased teevad jõukohaseid heakorratöid mõisaparkides, muinsuskaitsealustel kalmistutel, kirikuaedades, mälestus-ümbruses jm. Lisaks kuuluvad talgulised põnevaid lugusid korrastatava paiga ajaloost.

Seminari vormis toimunud tänuüritusel tunnustati ka koolijuhte ja õpetajaid, kes pärandivaderite projekti oma koolides eest veavad ja on võtnud pä-

randihariduse oma südameasjaks. Samuti tänati muinsuskaitseameti maakondlikke nõunikke ja vabatahtlikke, kelle kaasabil on tegevusi läbi viidud.

Pärandivaderite projekti toetavad kultuuriministeerium ja Eesti kultuurkapitali arhitektuuri ja rahvakultuuri sihtkapitalid. Koostööpartner on muinsuskaitseamet, samuti kohalikul tasandil mitmed kogukonnaliikmed, kodanikuühendused, seltsid, omavalitsused, kogudused ja muuseumid.

PIIP JA TUUT
püsti jalakomöödia kogu perele
LOOMAD

Pühapäeval, 13.11 Lottemaa restoranis
Uksed avame 10:30, etendus algab 12:00
Lisainfo ja piletid: www.lottemaa.ee

PEHK JA AVANDI
KONTSERTKAVA

LAULE JA MUINASJUTTE
PÜHAPÄEVAL, 12.10 LOTTEMAA RESTORANIS
UKSED AVAME 16:30, ETENDUS ALGAB 18:00
LISAINFO JA PILETID: WWW.LOTTEMAA.EE

Vändra gümnaasiumi 1.a klass. Esireas (vasakult): Rikendra-Rosabella Reiksar, Liisi Mägisalu, Kai Tolsa, Heili Lisell Jensen, Joanna Pärtel, Miia Soosaar, Sireli Kõuts ja klassijuhataja Madis Mäekivi; teises reas: Sander Merevits, Arai Karotam, Johannes Viir, Johan Eier, Karlos Pert, Klaid Pankov, Brenet Lepik, Rasmus Mägi, Bairon Saar.

FOTO: MARKUS MANGUSSON

Vändra gümnaasiumi 1.b klass. Esireas (vasakult): Kreti Sumre, Kadi-Liis Ausmees, Merna Abo Aly, Cassandra Petrov, Jete Tombak ja Janeli Nikkarev; teises reas: Kaspar Lauri, Henri Nurmestalu, Kenneth Jõepere, Rihhard Rõõmusaar, Kaspar Jürisaar ja Karl Pärtel; tagareas: Uku Kaja, Rinek Kaljulaid, Sten Sumre ja õpetaja Ave Mändla.

FOTO: MARKUS MANGUSSON

Pärnu-Jaagupi põhikooli 1.a klass. Esireas (vasakult): Astrid Tomberg, Yevhen Zinchenko, Letty Vahenurm, Angeliina Friedrichson, Arabella Rea, Kristella Reimets, Antonina Babak, Raili Kirsi ja Erkki Torrim; tagareas: õpetaja Aile Ailt, Ragne Bašmanov, Arabela Burk, Grete-Ly Sillavere, Makar Kushtal, Uku Evert Krikuhhin, Aron Lille ja Andro Lille.

FOTO: MEELI TASANE

Pärnu-Jaagupi põhikooli 1.b klass. Esireas (vasakult): Paul Kirikal, Erki Jõemaa, Liisa Annusvere, Lisanna Pikkor, Elina-Rosamarii Randmaa, Saskia Leas, Sofia Tülle, Riana Pirsi ja õpetaja Anneli Sassor; tagareas: Jastin Pärna, Kenert Rõõmusaar, Revor Vainu, Gendmar Liik, Teiron Rahkema, Endri Elmend, Tristen Rahkema ja Rayden Käsper.

FOTO: MEELI TASANE

1. klassi astujad tähistasid tarkusepäeva

Tootsi lasteaed-põhikooli 1. klass. Esireas (vasakult): Merlin Mäerand, Eliise Nurk, Emily Marder, Mia-Liisa Teor ja Liis-Sandra Kuus; teises reas: Romet Suuder, Kristofer Rüütel, Robin Pärn, Matthias Aulik, Davyd Ratushnyi, Karl Uibo ja Janek Harjus; tagareas: õpetajad Olga Kaljuste ja Tiia Balent.

Kergu lasteaed-alkkooli alustas kooliteed Evert Ristimägi, õpetaja Aivi Andressoo.

Juurikaru põhikooli 1. klass. Esireas (vasakult): Sāde Viirna, Mirtel Merimaa, Dalia Lehtpuu ja Steven Aal; tagareas: Tanel Haa-va, õpetaja Helbe Tamm ja Sāde-Liis Silm.

FOTO: KARIN MADISSON

Pärnjõe kooli 1. klass (vasakult): Konrad-Heindrich Pilv, Dominic Kobrusepa ja õpetaja Merle Ervin.

Maakonnas püsib endiselt nakkushaiguste oht

TERVISEKASSA

Terviseameti andmetel on 2024. aasta seisuga laste vaktsineerimine enamiku kalendervaktsiinide lõikes aasta varasemaga võrreldes protsendi-paari võrra kasvanud. Pärnumaal on 8aastaste seas tõusnud hõlmatus 79%ni, kuid jääb endiselt alla WHO soovitatud 95%. Lapsevanemad peaksid kooliaasta alguses laste vaktsineerimise seisu koos perearstiga üle vaatama ja hoolitsema, et nõusolekud koolis vaktsineerimiseks jõuavad kooliõeni.

„Laste vaktsineerimisega hõlmatus langus eelmisel aastal peatus ja vaktsineerituse tase on sõltuvalt vaktsiinist isegi protsendi või paari võrra kasvanud. Kuigi erinevates Eesti piirkondades on hõlmatus tase erinev, saame öelda, et eelmisel aastal jõudis õigeaegselt vaktsineerima aasta varasemaga võrreldes sihtrühmast rohkem lapsi ja arstide sõnul oli ka neid, kes tegid vajalikke vaktsineerimisi tagantjärele,” ütles terviseameti nakkushaiguste osakonna peaspetsialist Keiti Aren.

„Soovituslikust tase-mest oleme siiski veel kaugel ja oht nakkushaiguste puhangute tekkimiseks püsib,” lisas ta.

Pärnumaal on 2024. aasta seisuga 8aastaste seas on hõlmatus vaktsi-

neerimisega 79%, mida on 2% võrra rohkem kui aasta varem. Kooliajal tehakse lastele mitmed olulised kordusvaktsineerimised – 13aastastele kordusvaktsiin leetrite, mumpsi ja punetiste vastu ning 15aastastele kordusvaktsiin difteeria, teetanuse, läkaköha vastu.

Maakonnas ei ole 14aastaste hõlmatus vaktsineerimisega aasta varasemaga võrreldes kasvanud ja

ka 16aastaste puhul on hõlmatus vaktsineerimisega jäänud 2023. aasta tasemele. Kõigist 14aastastest on vaktsineeritud 75% ja 16aastastest 71%.

Alates 2024. aastast võimaldatakse kõigile 12–18aastastele noortele tasuta vaktsineerimist HPV vastu. Pärnumaal on 14aastastest HPV vastase vaktsiini saanud 48%, mida on 18% rohkem kui 2023. aastal.

Tervisekassa vaktsineerimise teenusejuht Hanna Jäe tunnustab perearste ja kooliõdesid, kes on aidanud vaktsineerimise vajalikkust lapsevanematele selgitada.

„Lapsevanemate hulgas on kasvanud teadlikkus ja mõistmine, et ohtlikud nakkushaigused pole kuhugi kadunud, vaid on nii meil kui lähiriikides taas pead tõstmas,” ütles Hanna Jäe. „Tervisekassa töö-

tab selle nimel, et laiendada vaktsineerimise võimalusi, et tõenduspõhine ennetus oleks kõigile lihtsasti kättesaadav.”

Perearstid on suve jooksul pakkunud noortele võimalust vaktsineerida HPV vastu perearstikeskustes, sügisest saab HPV vaktsiini jälle ka koolis. Kooliõed saadavad õpilastega koju infolehed, kus on kirjas vaktsineerimisega seonduv info.

„Väga oluline on, et lapsevanema nõusolek vaktsineerimiseks jõuaks tagasi kooli. Nii saame tööd ladusamalt planeerida ja pakkuda lastele õigeaegset kaitset nakkushaiguste eest,” ütles Pärnu Kuninga tänava põhikooli kooliõde ja koolide vanemõde Kai Võigemast ning rõhutas kooli ja kodu koostöö olulisust. „Ühtse meeskonnana tegutsedes saame toetada lapsi parimal võimalikul viisil.”

Vaktsineerimine on tõhusaim ja ohutuim viis kaitsta last raskete nakkushaiguste eest. Koolieas tehtavad kaitseüstitid aitavad tagada, et laps saaks kasvatada ja õppida turvalises keskkonnas.

VAKTSINEERIMISKALENDER

LAPSE VANUS

HAIGUS, MILLE VASTU VAKTSINEERITAKSE	1–5 PÄEVA	2 KUUD	3 KUUD	4,5 KUUD	6 KUUD	1 AASTA	1,5-2 AASTAT	6-7 AASTAT	12-18 AASTAT	13 AASTAT	15-16 AASTAT
Tuberkuloos	●										
Rotaviirusnakkus		● 1. doos	● 2. doos	● 3. doos							
Difteeria, teetanus, läkaköha, lastehalvatus, B-tüüpi hemofiilnakkus ja B-viirushepatiit			● 1. doos	● 2. doos	● 3. doos		● 4. doos	● 5. doos*			● 6. doos**
Leetrid, punetised, mumps						● 1. doos				● 2. doos	
Inimese papilloomiviirus (HPV)									●		
Gripp				●	Iga-aastaselt enne gripihooaja algust (oktoobris-novembris)				●	Gripi riskirühma kuuluvatele lastele kuni 18. eluaastani iga-aastaselt enne gripihooaja algust (oktoobris-novembris)	

* Vaktsineeritakse difteeria, teetanuse, läkaköha ja lastehalvatus vastu
** Vaktsineeritakse difteeria, teetanuse ja läkaköha vastu

TERVISEKASSA

Küsimuste korral võta ühendust oma perearsti või pereõega
Perearsti nõuandetelefon **1220**
www.vaktsineeri.ee • www.terviseportaal.ee

TERVISEAMET

Soolevähi sõeluuringule on sel aastal kutsutud enam kui 6700 Pärnumaa elanikku

TERVISEKASSA

Tänavu oodatakse Pärnumaal soolevähi sõeluuringule 6735 meest ja naist sünniaastaga 1957, 1959, 1961, 1963 ja 1965. Esimese kaheksa kuu jooksul on neist osalenud 3545 ehk 53%. Möödunud aastal tegi soolevähi sõeluuringu testi 67% uuringule kutsutud Pärnumaa elanikest.

Sel aastal kutsutud inimestel on võimalus sõeluuringus osaleda veel kuni aasta lõpuni. Soolevähi sõeluuring aitab avastada ja ravida võimalikke vähieelseid muutusi varakult, tihti veel enne vähi teket.

Varajane avastamine suurendab oluliselt ravi võimalusi, aga võimaldab vähki ka täielikult ennetada: vähieelsed muutused (polüübid) eemaldatakse ja

pahaloomuline kasvaja ei saagi välja areneda.

Karulaugu tervisekeskuse perearst Vanda Kristjan märkis, et varajases staadiumis vähk endast märku ei anna. „Vähk võib jämesooles areneda isegi aastaid enne, kui tekivad inimesele tajutavad tervisekaebused. Seetõttu tuleks ka kaebuste ja sümptomiteta inimestel osaleda sõeluuringus regulaarselt,” rõhutas ta.

Soolevähi sõeluuringu testi saab teha mugavalt kodus, eelnevalt tuleb vaid küsida peitveretest komplekti oma perearstikeskusest. „Juhul kui kuulute sünniaasta järgi sel aastal kutsutute hulka ja perearst ei ole teile sõeluuringus osalemist veel pakkunud, pöörduge oma perearstikeskusesse ja registreerige end pereõe vastu võtule. Vastuvõtul antakse

SOOLEVÄHI SÕELUURING

Kes on soolevähi sõeluuringule kutsutud?

- Soolevähi tasuta sõeluuringule kutsutakse 58–68-aastaseid mehi ja naisi iga kahe aasta tagant.
- Tänavu on uuringule kutsutud ravikindlustatud ja ravikindlustamata inimesed sünniaastaga 1957, 1959, 1961, 1963, 1965 ja 1967. Juhul kui peaks tekkima vajadus lisauuringuteks või raviks, siis ka need kulud on kaetud kõigile, sealhulgas ravikindlustuseta inimestele.
- Sõeluuringu kohta saab lisainfot küsida oma perearstilt või tervisekassa klienditoelt, kirjutades info@tervisekassa.ee ning helistades 669 6630. Vaata ka: soeluuring.ee/soolevahk/.

väljaheiteproovi võtmiseks vajalik peitveretest komplekt koos täpsete juhistega. Kui teile on perearstikeskusest pakutud võimalust sõeluuringus osaleda ja olete saanud testikomplekti, tuleb suhtuda sellesse tõsiselt ja võimalust kindlasti kasutada,” ütles perearst.

Soolevähi sõeluuringuks kasutatav peitveretest tuvastab väljaheites hemoglobiini ehk hindab, kas seal on verd, mida ei ole silmaga näha. Juhul, kui väljaheites verd leidub, saab testi tegija positiivse tulemuse ning ta kutsutakse edasistele uuringutele.

Ida-Tallinna keskhaigla gastroenteroloog-juhtiv arst Thomas Zimmerer tõi välja, et positiivne peitveretest ei tähenda veel vähi. „See tähendab vaid, et inimene vajab edasist uuringut ehk koloskoopiat. Lisauuringutele suunatakse vaid umbes 6 protsenti sõeluuringul osalenutest, vähieelsed muutused leitakse neist umbes pooltel, pahaloomulist kasvajat ehk pära- või jämesoolevähki ainult umbes 4–5 protsendil. Koloskoopia on väga tänuväärne uuring, sest see näitab meile täpselt ära, kas jämesooles leidub polüüpe, millest võib areneda vähk. Sama protseduuri käigus saab üldjuhul need polüübid ka kohe eemaldada, mis tähendab, et jämesoole pahaloomulist kasvajat pat- tas Zimmerer.

Tervisekassa sõeluuringute teenusejuhi Maria Suurna sõnul töötatakse pidevalt selle nimel, et pakkuda sõeluuringus osalemise võimalust järjest rohkematele inimestele ning muuta uuring mugavamalt kättesaadavamaks.

„Esimest korda saavad soolevähi sõeluuringus osaleda sel aastal ka 58-aastased mehed ja naised, varasemalt algas soolevähi sõeluuringu vanus 60. eluaastast. Teise uuen- dusena on lisandunud võimalus saada peitvere- proov laborisse mitte ainult posti teel, vaid ka pakiauto- maadi kaudu, mis on pal- judele kodulähedasem ja kiirem,” ütles Suurna, tu- letades meelde, et inime- ne ise saatmiskulude pä- rast muretsema ei pea, sest need on eelnevalt ta- sutud.

Jäta tundmatud seened metsa

TERVISEAMET

Eesti inimene on läbi aegade olnud suur seenesõber. Kui suvi hakkab vaikselt sügisse kalduma ja vihm muudab metsaalused niiskemaks, täituvad metsarajad seeneliste. Paraku sagenevad koos seente ilmumisega ka kõned mürgistusinfoliinile 16662. Selleks, et seenelkäik pakuks rõõmu ega lõpeks tervisemurega, tasub teada, kuidas seenemürgistust ennetada ja mida teha, kui õnnetus siiski juhtub.

Olulisim reegel: kui kahtled, ära korja

Seenehooaja tipul helistatakse mürgistusteabekeskuse infoliinile seenemürgistuse kahtlusega koguni mitu korda päevas. Murelike seeneliste küsimused on erinevad: mõni tahab teada, kas söödud seen oli ohutu, teine kaebab juba iivelduse või kõhuvalu üle.

Korjata ja süüa tuleks ainult neid seeni, mida tuntakse kindlalt. Algajale seenelisele soovitage lihtsat lähenemist: õppida selgeks 1–2 äratuntavat söögiseent ja piirduda ainult nende korjamisega. Kõik tundmatud või kahtlased seened jäägu metsa – nii väheneb segiajamise oht, mis ongi üks peamisi seenemürgistuse põhjuseid.

„Valgeid seeni on väga lihtne ajada segamini mürgiste teisikutega ning tasub meeles pidada, et korjamisel võivad vigu teha ka kogunud seenelised, sealhulgas seenemüüjad,” ütleb mürgistusteabekeskuse juht Mare Oder.

Näiteks võib valge kärbeseseene segamini ajada metsšampinjoni, sirmiku või kitsemampliga, mürgised võõdikud aga riisikatega. Võõdikud võivad tunduda tugeva jalaga head söögiseened, kuid enamik neist on mitesöödavad ning näiteks kühmvõõdik koguni surmavalt mürgine.

Infoajastu võimaldab kõike guugeldada ja seeläbi uusi teadmisi omandada. Kui ise küsimustele vastuseid ei teata, otsitakse abi internetist, kuid unustatakse olla allikakriitilised.

Seente määramiseks mõeldud nutirakendused võivad olla abiks, kuid nende täpsus pole alati tagatud – eriti siis, kui rakenduse koostajate seas pole seeneteadlasi.

Lisaks leidub sotsiaalmeedias kümneid seenehuvilistele pühendatud gruppe, kus palutakse gruppikaaslastel foto põhjal leitud seen tuvastada. „Seente määramine Facebooki gruppides ei ole kindlasti ohutu – väga palju sõltub tehtud pildi kvaliteedist, nurgast ja valgusest,” paneb Oder südamele.

Seenete liike oskavad kindlalt määrata vaid seeneteadlased, aga ka ekspertidel on keerukas pel-

galt pildi põhjal otsustada, millise seenega on tegu. Lisaks välimusele on aita- vад liiki määrata ka lõhn, kasvukoht ning see, kas seen murdes eraldub seenemahla.

Vanarahva tarkus ütleb küll, et maitse peaks reetma seene mürgisuse, kuid see juhis veab siinkohal alt – tõde on see, et mürgiseened ei pruugi halvasti maitsta. Seetõttu ei ole metsas seente näksimine nende mürgisuse tuvastamiseks kindlasti soovitatav.

Kõige turvalisem on, kui tundmatud seened jäävad siiski metsa. „Kodus on kahtlaste seente eristamine veelgi raskem, sest seened lähevad kergesti katki ja olulised seeneosad võivad olla jäänud metsa. Tervet seenet nägemata pole aga võimalik seda tuvastada,” rõhutab Mare Oder.

Ta lisab, et seeni, mille söödavuses ei olda saja-

protsendiliselt veendunud, ei tasuks kindlasti maitsta ega ka turult osta, sest mürgiseente söömise tagajärjed ulatuvad seede- häiretest püsiva organika- hjustuse või isegi surmani.

Seened puhasta ja tõotle samal päeval

Kui metsas on käidud, algab kiire töö: seened tuleb puhastada ning vajadusel kupatada ja purki panna. Selleks et töö oleks jõukohane, tasub metsast välja tulla just nii paljude seen- tega, kui jõutakse sama päeva jooksul ära töödelda.

„Seened riknevad kiiresti ja hakkavad eritama inimesele kahjulikke aineid. Isegi tavalistest pu- ravikest võib saada tugeva seedetraktiärrituse, kui need on kaua soojas seis- nud,” toonitab mürgistus- teabekeskuse juht. Seened tuleks puhastada ja neist valmistatud toit – olgu see

hommiku-, lõuna- või õh- tusöök – tuleks ära süüa samal päeval.

Oluline on teada, et al- la kaheaastastele lastele ei tohiks seeneroogasid üld- se pakkuda, sest nende seedesüsteem ei ole veel valmis seeni seedima. Ka täiskasvanutel võivad ter- visehädad tekkida, kui seenetoitu on valesti säili- tatud või korduvalt üles soojendatud.

Seenehoidiseid seevas- tu ei pea kohe tarvitama, kuid purki tohivad jõuda ainult korralikult puhas- tatud ja usaldusväärsed seened. Seenehooajaga käivad paraku alati kaas- as ka mürgistused, mis on tingitud äädika joomi- sest.

„Seente sisetegemise ajal pannakse klaas äädi- kaga lauale, kuid aetakse siis veega segamini ja võe- takse kogemata lonks,” üt- leb Oder. Äädikhappe joo- mine põhjustab tõsiseid söövitusi ja haiglas jälgi- mist vajavad kõik, kes on joonud üle 10% kangusega äädikhapet. Seetõttu on mõistlik osta koju lahje- mat äädikalahust, mis õn- netuse korral tekitab vaid mööduva limaskesta ärrituse.

Sügisese seenehooaja lõpp ei tähenda aga, et seenemürgistustega seotud kõnesid infoliinile enam ei laeku. „Peamiselt on inimestel tekkinud kehv enesetunne pärast seenehoidiste söömist, sest hoidiste sisse on sat- tunud mürgiseid seeni,” ütleb Oder.

Teine levinud põhjus on seente ja alkoholi koostoi- mel tekkinud mürgistus. „Kuna marineeritud seeni armastatakse pakkuda pi- dulauas, tasub teada, mil- lised seened tekitavad al- koholiga koos tarbides mürgistust. Nendeks on tamme-kivipuravik, nui- jalg-lehtrik, soomusmam- pel, mürklid, sõrmkübara- seen, voldiline tindik ja mõningad heinikulased,” loetleb Oder.

Ka külas olles tasub uu- rida, milliseid seeni on

toidus kasutatud. See on tähtis teadmine, kui ilm- nevad seenemürgistuse sümptomid – mürgistus- infoliini spetsialistid tea- vad saadud info põhjal an- da parimat võimalikku nõu.

Seenemürgistuse esmaabi

Mürgiste seente söömine tekitab erinevaid tervise- kaebusi ning võib halvi- mal juhul lõppeda surma- ga. Mürgistuse tõsiduse hindamisel on oluline tea- da, kui kiiresti pärast seente söömist sümpto- mid tekkisid ning millist seent söödi või arvati söö- davat.

Seedetraktiärritusele viitavad enamasti iivel- dus, oksendamine, kõhu- valu ja -lahtisus. Kui sümptomid ilmnevad ku- ni kolme tunni jooksul, on enamasti tegemist seenega, mis ärritab seedetrak- ti, kuid ei põhjusta eluoht- likku mürgistust. Kui see- detrakti sümptomid ilm- nevad hiljem, tuleb kaht- lustada mürgistust eluoht- like seentega. Sellisel juhul on vajalik kiire meditsiini- line läbivaatus ja jälgimi- ne haiglas.

Seenemürgistuse kaht- luse korral ei tasu ootama jääda – tuleb helistada ko- he mürgistusinfoliinile 16662, mis töötab ööpäev läbi. Infoliin on anonüüm- ne ning sealt saab täpsed juhised edasiseks tegutse- miseks.

Mitmete seenemürgis- tuste korral võib olla abi aktiivsöest. Seda võiks ko- dus varuks olla täiskasva- nu kohta 50 grammi ehk umbes 200 tabletti. Enne aktiivsöe manustamist tu- leb kindlasti nõu pidada mürgistusteabekeskuse spetsialistiga ja järgida te- ma juhiseid.

Selleks, et mürgistuse või selle kahtluse korral õige number kiirelt üles leida, salvesta mürgistus- infoliini number 16662 oma telefoni juba praegu. Nii oled vajadusel kiiremi- ni valmis nõu ja abi küsi- ma.

Vändra kodu sügispeolisi rõõmustasid Märjad Käpad

KADRI TALVA

AS Hoolekandeteenused kommunikatsioonijuht

12. septembril oli Vändra kodus hoolimata tublist vihmast tavalisest enam sagimist, sest toimus traditsiooniline sügispidu. AS Hoolekandeteenused kodu psüühilise erivajadusega elanikele tulid külla nii lähedased kui eestkostjad ning ka kogukonnaliikmed. Ilma trotsides jagus rõõmsat meelt ja tegevusi terveks pealelõunaks.

Sügispeo kõige meelde- jäävama kohtumise pak-

kusid MTÜ Pärnumaa Märjad Käpad vetelpääste- koerad. Kõik külalised said tutvust teha väga suurte ja sõbralike koertega, neid paitada ja samal ajal ka kasulikke teadmisi veeo- hutusest. Kõik soovijad said end proovile panna ka päästetöös ning harju- tada viskeliiniga täpset heitmist.

Niiske sügisilm soosis ka hiigelmullide tegemist ja lubas imetelda mullidel kõiki vikerkaarvärve. Pal- ju huvilisi nii kodu eriliste elanike kui külaliste seast jagus ka savitöökot-

ta, kus sai ise meisterda- da savist esemeid, olgu nendeks taldrikud, kausid või väikesed kujukesed. Valminud tööd kogus savi- ringi juhendaja kokku ning pärast ahjus põleta- mist ja glasuurimist saa- vad meistrid need juba kaunilt viimistletud kujul Vändra kodust kätte.

Piduliku hetke tõid peo- le Põhja-Pärnumaa valla- valitsuse esindajad, kes andsid Vändra kodule üle tänukirja senise koostöö eest. Soe ja siiras tunnus- tus pani silmad särama ja liitis kogukonda, sest oli

tunda, et ühist tööd hin- natakse ja märgatakse.

„Kõige tähtsam oli nä- ha meie eriliste elanike siirast rõõmu peost ja se- da, kuidas nad päeva keh- vast ilmast hoolimata nautisid. On väga südant- soojendav, et ka kogukon- naliikmed meie juurde tee leidsid – alates perearsti- dest kuni omavalitsuse esindajate ja teiste erihoo- lekandeteenuste pakkuja- teni,” rõõmustas kodu tii- mijuht Annegrethe Alp. Head meelt tegi talle ka märkamine, et sügispeol osalenud kodu elanike

emad ja vanaemad leidsid ühise keele, said jagada kogemusi ja mõtteid.

Külalisesinejana tantsi- tas inimesi Rivo Rehe ning head tuju toetasid nii kuum kohv kui maitsev kringel.

Päeva eredamad hetked võttis kokku kodu elanik Margus: „Eriti tore oli nä- ha vanu sõpru, kes külla tulid. Koerad meeldisid ka väga, eriti see kõige pisem!”

Sügispeo kõige meelde- jäävama kohtumise pakku- sid vetelpäästekoerad.

FOTO: HOOLEKANDETEENUSED

Soodustuse saamiseks ei pea puuet taotlema

MARGIT TAMM
sotsiaalministeeriumi
kommunikatsiooninõunik

Alates septembrist saavad kõik Eesti elanikud vajaliku abivahendi riigi soodustusega, kui neil on selleks arsti või spetsialisti tõend. Riiklik soodustus ei sõltu enam puude ega vähenenud töövõime olemasolust.

„Abivahendi soodustust saab edaspidi igaüks, kellel on tõendatud vajadus, sõltumata vanusest või diagnoosist. See aitab inimestel paremini toime tulla igapäevaelus ja säilitada iseseisvust,” ütles sotsiaalminister Karmen Joller. „Puude raskusastme tuvastamine või töövõime hindamine pikendab inimese teekonda vajaliku abivahendi saamiseni, samas võib abivahendi vajadus olla kohene ja kiire, näiteks pärast ootamatut terviseriket või haiglast väljasaamist.”

Muudatuse tulemusena ei ole enam ühelgi siht-rühmal riigi soodustusega abivahendi saamise eelduseks tuvastatud puude ras-

1. septembrist ei pea enam abivahendi soodustuse saamiseks taotlema puuet või vähenenud töövõimet.

kusaste või vähenenud töövõime olemasolu.

Lastele abivahendid 90% riigi soodustusega

Tööealised saavad soodustust vastavalt abivahendite määruse loetelule.

Praegu kehtiva süsteemi järgi on riigi soodustusega võimalik saada abivahendeid ilma eelneva puude raskusastme või töövõime hindamiseta vaid vanaduspensioniea-

listel, lastel sõltub puude raskusastmest saadava soodustuse protsent (puudeta lastel 50%, puudega lastel 90%) ja tööealistel on vaid üksikud abivahendid, mida on võimalik saada ilma eelneva puude raskusastme või töövõime hindamiseta.

Abivahendi vajadust hindab perearst, eriarst või mõni teine vastava pädevusega spetsialist nii nagu ka praegu. Vajadusel

väljastatakse tõend, mille alusel saab inimene abivahendi soodushinnaga. Abivahendi ettevõttes arvestatakse soodustus kohe maha ning inimene maksab ainult omaosaluse. Mõne abivahendi puhul, näiteks ratastooli või protteesi korral, piisab ühest tõendist kogu eluks.

Lastele kuni 18. eluaastani kehtib 90-protsendiline soodustus abivahendi piirhinnast. Täiskasvanud saavad samuti 90-protsendise soodustuse enamikule abivahenditest, kuid põiepidamatuse toodete puhul katab riik poole kulust.

Arstide ja spetsialistide töö lihtsustamiseks on sotsiaalkindlustusamet välja töötanud abivahendite loetelu kasutajamugavama vormi, kus on välja toodud näidustused, mille korral on abivahend inimesele vajalik (sotsiaalkindlustusamet.ee/abivahendite-otsimootor). Samuti on tõendi vorm ühtlustatud. Ettevõtetele tähendab uus kord ühtset ja läbipaistvat süsteemi, mis vähendab segadust ning kiirendab teenindamist.

Mida peaks teadma üksi elava pensionäri toetusest?

Riik maksab igal sügisel koos oktoobrikuu pensioniga üksi elava pensionäri toetust 200 eurot. Seda saavad inimesed, kes on 1. aprillist 30. septembrini vanaduspensionieas, elavad rahvastikuregistri järgi üksinda ja kelle pension on väiksem kui riigi kehtestatud piirmäär. Sel aastal maksame toetust ligi 91 000 inimesele.

Sotsiaalkindlustusameti toetuste valdkonna juht Katrin Välling selgitab, kellel on õigus seda toetust saada, kuidas toetust makstakse ja mida peaksid pensionärid veel teadma.

Mis on üksi elava pensionäri toetus ja kellele see mõeldud on?

Üksi elava pensionäri toetus on 200 euro suurune kord aastas makstav toetus, mis lisatakse oktoobrikuu pensionile. Selle saavad pensioniealised inimesed, kes elavad rahvastikuregistri järgi üksinda ning kelle kättesaadav pension jääb alla riigi kehtestatud piirmäära. Aastal 2025 on see piirmäär 937 eurot. Oluline muudatus on see, et alates 2025. aastast ei saa toetust enam pensionärid, kes viibivad ööpäevaringsel hooldusel hooldekodus.

Kas toetuse saamiseks tuleb midagi teha?

Toetuse saamiseks ei ole vaja taotlust esitada. Sotsiaalkindlustusamet

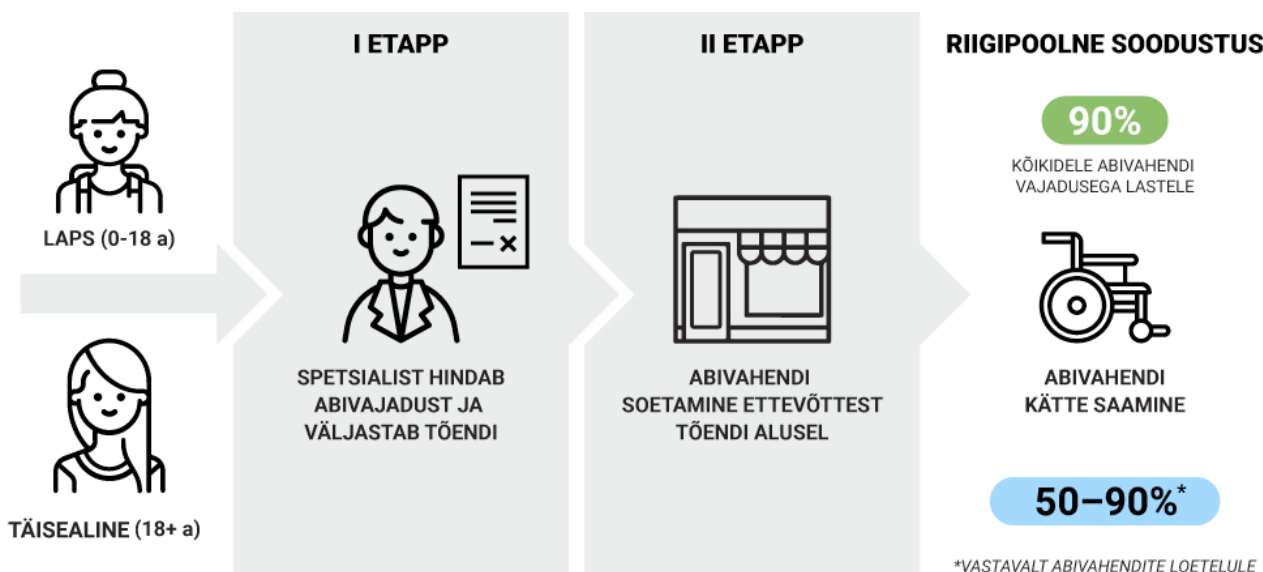
kontrollib vajalikud andmed registritest ning kui inimene vastab tingimustele, makstakse toetus automaatselt koos oktoobrikuu pensioniga välja. Hästi oluline on, et elukoha andmed oleksid rahvastikuregistris õigesti märgitud. Kui registrisse on kirja pandud mõni pereliige, kes tegelikult seal ei ela, võib see tähendada, et pensionär ei saa toetust enne, kui andmed on parandatud.

Millisel juhul toetust ei maksta?

Toetus jääb maksmata juhul, kui inimene ei vasta tingimustele kogu kontrollperioodi jooksul ehk 1. aprillist 30. septembrini. Selle põhjuseks võib olla, et pension on suurem kui kehtestatud piirmäär, rahvastikuregistri järgi ei ela inimene üksinda või ta viibis sel perioodil vangistuses. Samuti ei maksta toetust juhul, kui inimene elas hooldekodus ööpäevaringsel hooldusteenusel, ta jõudis pensioniikka pärast 1. aprilli või ei saa Eesti riiklikku pensioni.

Mis ei võta õigust toetusele?

Pensioni kõrvalt töötamine või muu sissetulek ei ole takistus. Toetus on mõeldud kõigile eakatele, kes elavad üksi ja kelle pension jääb alla piirmäära, olenemata sellest, kas neil on lisatulusid või mitte.

Abivahendi saamise teekond alates tänava septembrist.

Tervisekassa saadab inimestele retseptiteavitusi

SANDER RAJAMÄE
tervisekassa peaspetsialist

Tervisekassa saadab nüüdsest inimestele automaatselt teavitusi uute ravimiretseptide kohta. Iga kord, kui arst kirjutab välja uue kehtiva retsepti, saadetakse teavitus inimese määratud e-posti aadressile ning kõik teavitused talletatakse samal ajal ka riiklikus postkastis.

„Teavitused on olulised näiteks olukorras, kus inimesel on vaja kiiresti ravimit, ta on suhelnud arstiga ning tal on vaja enne apteeki minekut veenduda, et retsept on väljasta-

tud. Üheti ei pea inimene käima riigi- või terviseportaalis kontrollimas, kas arst on talle juba retsepti kirjutanud. Teisalt ei pea arstid vastama inimeste kirjadele või kõneledele, millega uuritakse, kas ravimit saab juba apteegist välja osta,” rääkis terviseportaali tootejuht Evgeni Nikolaevski.

Keskmiselt jääb Eestis välja ostmata ligemale viiendik kirjutatud retseptidest. Näiteks 2023. aastal kirjutati arstide poolt kokku pea 15 miljonit retsepti, kuid nendest realiseeriti pisut üle 12 miljoni. Nikolaevski sõnul on teavitustel ka siin oluline roll inimestele meelde tuletada,

et nende ravim ootab neid apteegis ning et arst ei teeks ravimi kirjutamisel tühja tööd.

Riigi infosüsteemi amet (RIA), kes pakub nii eesti kui ka riikliku postkastiteenust, tervitab lahenud, mis toob retseptiteavitused inimesteni. „Kogume aktiivselt kasutajate tagasisidet, et teenust veelgi täiustada. Antud teavitus on olnud inimeste poolt kaua oodatud lahenus ning on oluline täiendus riigi digiteenuste portfellis, muutes ravimite kättesaamise inimestele mugavamaks. Tulevikus on plaanis muuta teavituste saamine veelgi mugavamaks, tuues need ka

mobiilirakendusse tõuke teavitustena, et inimene saaks teate kohe oma telefonil,” märkis RIA tehnoloogia arenduse talituse juhtaja Õie-Mari Aasmäe.

Teavitusi saadetakse nende retseptide kohta, mida ei ole veel välja osteatud, broneeritud või tühistatud. Kui ühe arsti poolt on kirjutatud mitu retsepti, grupeeritakse need üheks teavituseks. Erinevate arstide poolt kirjutatud retseptid edastatakse siiski eraldi teavitustena.

Riikliku postkastis kaudu saadetakse veel teisi teavitusi, näiteks sõeluuringutel osalemise kutseid. Selleks, et teavitused jõuaksid kindlasti kohale,

palume kontrollida riigi- või terviseportaalis oma kontaktandmeid ning vajadusel suunata riiklikusse postkastis saabuvas kirjad oma isiklikule e-postile. Teavitusi on võimalik suunata ka mitmele aadressile.

„Võib juhtuda, et retsepti saaja on varasemalt suunanud oma teated näiteks mõne oma pereliikme või sugulase e-postiaadressile. Seetõttu võib teavitus jõuda vale inimese postkastis. Selle vältimiseks saab iga inimene ise määrata, millisele e-postiaadressile riigi poolt edastatud teavitused saadetakse. Seda saab seadistada nii terviseportaalis

kui ka eesti.ee veebilehel,” selgitas Nikolaevski.

Kui inimene ei ole oma riiklikku postkastis edasi suunanud, kuvatakse terviseportaali avalehel ehk töölaual link, mille kaudu saab inimene vastava seadistuse teha.

Kontrollida tasub ka seda, kas riigiportaalis on märgitud inimese poolt kasutatul olev telefoni-number. See on oluline, et inimeseni jõuaksid meeldetuletused, kui on tema aasta osaleda sõeluuringus või kui tema lapsel on aeg minna tervisekontrolli.

Retseptiteavituste arendus on valminud koostöös tervise ja heaolu infosüsteemide keskusega.

Tasakaal: lubame lubajatest vähem, teeme poliitikutest rohkem

Valimisliidu Tasakaal kandidaatide nimekiri

- 101 MADIS KOIT
102 MERIT EIER
103 KUUNO PÄRNOJA
104 MARI-LIIS JAANSON
105 MÄRTIN RÕÕMUSAAR
106 THEA PELTSE
107 INGA RAUDSEPP
108 SILJE LANG
109 MARGO DELLO
110 MARKKUS PÄRNSEIN
111 IMBI ORAV
112 URMAS LAAST
113 SANDRA TOMINGAS
114 KAIRI RIKKER
115 JÜRI METS
116 RANNE KULDMAA
117 RAIDO LOORING
118 TAIRE OJALA
119 MEELIS KRUUSMANN
120 MARIS ROOST
121 LINDA ÕISMAN
122 KEIMO REIMETS
123 TIIA BALENT
124 JOONAS PÄRNA
125 PIIA TOOM
126 TIINA HEIDEMANN
127 PEETER PERM
128 PRIIT ENOK

Meie visioon

Soovime, et Põhja-Pärnumaa oleks parim kodu ja kasvamise koht, kus elatakse hästi ja kuhu tullakse rõõmuga. Me seisame väärtuste eest, mis loevad: kohaliku inimese heaolu, meeldiv ja turvaline kodu ning tark ja hästi toimetulev kogukond.

Tasakaalus areng

Suured investeeringuprojektid (nt energiapargid, karjäärid, tootmisalad, aga ka riiklikud teedehitused) saavad meie toetuse vaid siis, kui on kindlus, et kohalik kasu kaalub üles kohalikud kahjud. Taluvustasu investeerime koostöös kodukandi MTÜdega kogukonna hüvanguks. Toetame projekte, mis soodustavad valla ettevõtluse arengut.

Tugev haridus ja kultuur

Tasakaalu prioriteet on hoida ja arendada valla koole, lasteaedu ja huviharidust. Vallaeelarve suurimad investeeringud lähivad koolihoonete kaasajastamiseks.

Koolivõrgu arendamisel käitume läbimõeldult ja kaasavalt. Seisame selle eest, et Põhja-Pärnumaa õpetaja oleks hästi haritud ja väärikalt tasustatud.

Hoiame aus rahvatantsu- ja

koorilaulutraditsiooni ning aitame tegevustoetuse abil kaasa nende kestmisele. Soovime toetada Lüdigi saali edulugu ning hoida meie oma kontserdimaja kogukonda liitva kohtumispai-gana.

Noored, sport, tervis

Tasakaal on noorte nägu. Väärtustame noorsootööd, noorte sporditegevust ja terviseedendust. Viime lõpule valla staadionite renoveerimised, Väandra pargi ja Pärnu-Jaagupi kooli multifunktsionaalsete spordiväljakute projektid, uuendame väli- ja sisejõusaale.

Väärtustatud eakad

Valla rikkus on meie hooldekodude võrk ja kvaliteetne koduhooldus. Peame tähtsaks, et igal meie valla hoolealusel oleks hooldekodus taskukohane koht. Koduhooldus peab võimaldama püsida omases keskkonnas nii kaua kui võimalik. Toetame eakate aktiivset eluviisi, kokusaamisi ja traditsioonilisi üritusi.

Teed ja transport

Suuname kogu maamaksust laekuva tulu valla teedesse ning kahekordistame selle mõju, kasutades riigi teehoiu rahastust. Eesmärk on saada teed korda ja viimasedki kilomeetrid hooldatud. Hoiame teede investeerin-

gud piirkondade vahel tasakaalus.

Taaskasutus ja jäätmemajandus

Arendame kasutajasõbraliku jäätmekogumise süsteemi. Algatame kogukondlike juhendatud paranduskodade projekti, eesmärgiga luua suurjäätmete ja elektroonika kogumisest, hooldamisest ning taaskasutusest üheaegselt kasu nii val-laelanikele kui loodusele.

Kaunis ja turvaline elukeskkond

Soovime, et meil ei oleks vaja tunda häbi häirivalt lagunevate tühjade kolehoonete pärast. Tegeme nende korrastamise või lammutamise lahendustega. Nügime kinnistute omanikke valla heakorra parandamise suunas. Tasakaalu soov on, et vald ise muutuks valdkonna suunanäitajaks. Selleks algatame heakorralepingute kaasajastamise. Rajame ja korrastame tervise- ja seiklusradu, lemmikloomade tegevusalasid. Jätkame kauniste kodude tunnustamist.

Aktiivne ja tasakaalus kogukond

Hoiame tasakaalu valla erinevate piirkondade vahel. Hoiame külaseltse ja kogukondlikku tegevust. Kaasavas eelarves soosime külakogukondade projekte.

Toetame MTÜde, seltside ja klubide tegevust. Hoiame traditsioonilisi, end ajas tõestanud kohalikke sündmusi ja anname võimaluse uute ideede elluviimiseks. Märkame ja tunnustame inimesi, kes panustavad südamega valla arengusse.

Uuenev juhtimine

Me ei soosi poliitilisi omavalitsusametiteid ja ei kandideeri töökohtade pärast. Seisak, mis tekkis 2021. aasta valimiste järgse juhtimise valedardiga, ei tohi korduda. Valla juhtimise energia peab alates esimesest päevast minema kohaliku elu korraldamiseks, mitte ametite jagamiseks.

Valla juhtimine peab olema kaasaegne, professionaalne, tõhus ja eesmärgipärane. Ükski vallaelu mõjutav otsus ei jõustu ilma finantsanalüüsita.

Soovime esimese asjana parandada võtmevaldkondade juhtimist, korraldada konkursid parimate spetsialistide leidmiseks.

Kokkuvõte

Põhja-Pärnumaa saab olla tugev ja elujõuline vald ainult siis, kui loevad haridus ja tarkus, kui püsivad võimalused ideede elluviimiseks ja ettevõtlikkuseks ning kui ühised väärtused ületavad uuenduste vastu võitlemise hoiakud.

EKRE Põhja-Pärnumaa valimisplatvorm

Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna kandidaatide nimekiri

- 129 HELLE LAANTE
130 ÜLLE HANNUS
131 SÄNDY-CÄROLIN KIMMEL
132 TAAVI KIMMEL
133 VILJAR KALBUS
134 TAIMI TÕNS
135 ÜLAR ABEL
136 RAIMU JÕEMETS
137 HARRI HEINASTU
138 JÜRI NURMIK
139 MAARJA MARANIK

Hoidkem vallaelanike õigust seista oma kodu eest.

Viimastel aastatel on kasvanud riigipoolne surve, vähendamaks maapiirkondade elanikel kõikvõimalikke teenuseid, kinni panna koole ja rahvamajasid, sundida inimesi erinevate maksude abil oma maast loobuma, autosõidust loobuma, harjumuspärasest elust loobuma. Järjest kärbitakse rahastust teedele, erihoolekandele, haridusele, tervishoiule.

Põhja-Pärnumaa vald peab oma otsustes alati eelistama vallaelanike huvisid!

Riik võib ühel hetkel otsused ringi hinnata, vallal on kaotatud raskem taastada.

Maamaks ei tohi tõusta!

Maamaksu tõus mõjutab eriti negatiivselt püsielanikke ja talupidajaid, kelle maaomand on suur, kuid sissetulek pigem tagasihoidlik.

Peatame tuuleparkide edasise rajamise!

Sopi-Tootsi tuule- ja päikesepark tagab juba praegu ligi 10% riigi energiavajadusest, tegu on Eesti seni võimsaima taastuvenergiaalaga.

Valla koolid peavad säilima!

Koolide läbimõttlemata sulgemine näilise kokkuhoiu eesmärgil toob kaasa lastega perede lah-

kumise ja maksutulu vähendamise, tekitades doominoefektina tervele vallale halvema elukeskkonna.

Toetame rohkem lastega peresid!

Tasuta toit lasteaias alates teisest lapsest.

Tõstame 1. klassi astuja toetuse 150-lt 300-le.

Tõstame lapse sünnitoetuse 700-lt eurolt 1500-le.

Toetuste tõus lastele ei tekita olulist koormust vallaeelarvesse, kuna laste sündide arv on viimasel ajal langenud ülimadalale tasemele.

Hoidkem alles rahvamajad, külakeskused ja raamatukogud!

Põhja-Pärnumaa vallas on suurelt jaolt hajaasustus, elanike jaoks on kodulähedane kooskaimise võimalus ning huvitegevus väga oluline.

Arutu kokkuhoiupoliitika maainimeste arvelt tekitab ääremaastumist ja ebavõrdset kohtlemist.

Loogem volikogu juurde alalise külalelukomisjoni.

Põhja-Pärnumaa vald koosneb suurelt jaolt hajaasustusest.

EKRE teeb ettepaneku, anda aktiivsetele külade esindajatele võimaluse esitada vallavolikogule ja -valitsusele arvamusi, ettepanekuid, valmistada ette vo-

likogule otsuste eelnõusid, kontrollida vastuvõetud otsuste täitmist.

Ehitame meie oma rahvale kogukonnamaja!

Kogukonnamaja puhul mõtleme neile eakatele, kes saavad hakkama hooldekoduteenuseta, kuid vajavad siiski mõningast abi igapäevatoimetustes.

Toidujaotuskapid valla keskus-tesse.

Tänapäeval, kui riik, kehtestades ohjeldamatult uusi ja tõstes olemasolevaid makse, on kiirelt kasvamas leibkondade hulk, kellele peale püsikulude tasumist ei jagu enam raha toidu jaoks. Toidujaotuskappide abil saavad teised vallaelanikud hädasolijate muret kergendada.

Vallavarade kaardistamine.

Vallal puudub hetkel täpne ülevaade piirkonnas asuvate kinnistute ja nende seisukorra kohta.

Kohaliku kultuuripärandi säilitamine ja esiletõstmine.

Meie vallast on pärit paljud omaaegsed kultuuritegelased, kelle panust eesti keele ja rahva säilimisel ei tohi alahinnata. Lydia Koidula, Johann Voldemar Jannsen, Carl Robert Jakobson, Mihkel Lüdig. Toogem piirkonna ajalugu rohkem esile.

Lükkame tagasi kõik katsed

vallale kuuluvate hooldekodude erastamiseks!

Lõhkuda korralikult toimivaid hea mainega asutusi ajal, kui meediast saab lugeda häirivaid uudiseid teiste piirkondade hooldekodude kohta, on kuritegelik.

Meie omad väärikasse vanusesse jõudnud lähedased vääri-vad parimat.

Taastame elanike usalduse val- la juhtimise vastu.

Suhtlus vallarahvaga on liiga sageli olnud ülalt alla – puudub inimlik, dialoogil põhinev juhtimisstiil. Otsuseid põhjendatakse formaalselt, sisulise arutelu-ta, vallaelanike pöördumistele vastamisega venitatakse või ei vastata üldse.

Ühelt poolt tunneb rahvas, et neid ei kuulata, teiselt poolt ta-jub ametnikkond hirmu rahva ees. See peab muutuma. Peata-me kohalike arvamusega mitte-arvestamise!

Kokkuvõtteks.

Elame turbulentsel ajal, kus ole-masoleva säilitamine ning kaitsmine on muutunud eluliselt tähtsaks.

Aus ja läbipaistev juhtimine suurendab julgeolekut.

Hoidkem üksteist ja oma ko-duvalda!

Et elu meie vallas säiliks, on valik üks – muidugi EKRE!

Valimisliidu Inimeste Eest programm

Põhja-Pärnumaa volikogu valimistel

Valimisliidu Inimeste Eest kandidaatide nimekiri

140 JAANUS RAHULA
141 URMAS MARANIK
142 RALF-HENRY KAAS
143 JANNE HANSEN
144 MARKO AALMAA
145 KAILI RETSNIK
146 FERLI RETPAP
147 MEIDI TIIMUS
148 TEA POOLAK
149 JORMA NÕMMIK
150 ANDRES KIRSIPUU
151 ANNELI AIM
152 HEINO SAKEUS
153 ELISE HELENE MARANIK
154 MARGUS PETERSON
155 KOIT RAUD

Juhtimine, kaasamine, võim koju

Valla juhtimine peab toimuma inimeste silme all. Anname olulistest otsustest õigeaegselt teada ja tagame avatud arutelu. Korrapärased rahvakoosolekud ja küsitlused aitavad vallaelanike häälel kõlada enne, kui tehakse suure mõjuga otsuseid.

Mitme keskusega vallas vajab iga piirkond tähelepanu. Vändra, Pärnu-Jaagupi, Tootsi ja väiksemad külad väärivad võrdset tähelepanu ja arenguvõimalusi. „Võim koju!” tähendab teenuste kättesaadavust üle kogu valla ning inimeste osalemist otsuste tegemisel.

Planeerimine, keskkond ja tasakaalustatud areng

Põhja-Pärnumaa on meie kodu, mille puhtus, turvalisus ja ilu väärivad hoidmist. Keskendume haljastuse ja heakorra parandamisele, parkide, mänguväljakute ja külakeskuste korrashoiule ning tänavate ja teede hooldusele.

Valda on mõistlik arendada ühtlaselt, arvestades nii alevite kui ka külade eripära ja inimeste arvamust. Püüame leida lahendusi, mis hoiavad tasakaalu majanduse, keskkonna ja elukvaliteedi vahel ning toovad kasu kogu vallale, mitte ainult ühele piirkonnale.

Põhja-Pärnumaa on oma elukeskkonna arvelt juba andnud suure panuse taastuvenergia tootmisse, mistõttu me ei toeta uute tuuleparkide rajamist meie valda.

Lapsed, noored ja haridus

Põhja-Pärnumaa laste haridus ja hea kasvukeskkond on valla tuleviku alus. Õppimisvõimalused peavad olema võimalikult kodu lähedal, gümnaasium peab jääma Vändras kestma ja väiksemad maakoolid säilima kogukondade südadena. Perele peab olema tagatud laste-aiakoht kodukandis.

Hea hariduse tagavad pädevad ja motiveeritud õpetajad. Toetame nende erialast arengut ja soodustame noorte õpetajat tulekut ja püsimist vallas.

Iga laps peab saama alustada oma päeva heade eeldustega ja ükski laps ei tohi jääda kõrvale. Toetame laste ja perede heaolu – selleks tõstame sünnitoetuse 1000 euron, tagame tasuta hommikusöögi lasteaias/koolis, tõstame esimesse klassi mineja ranitsatoetuse 300 euron.

Korras teed ja toimiv ühistransport

Valla teed on igapäevaelu ja ettevõtluse toimimise alus. Hoia me korras valla kruusateed ja viime üha rohkem teid mustkatte alla. Tagame talvise lume-

ja libedusetõrje, et liiklemine oleks turvalisem kogu vallas.

Jalgratta- ja jalgteed koolide, külade ja alevike ühendamiseks loovad turvalisema ja mugava võimaluse liikuda jalgsi või rattaga. Koostöös elanikega kaardistame ohtlikud kohad ning püüame leida lahendusi.

Elukvaliteedi oluline osa on toimiv ühistransport. Bussiliinide ja graafikute kujundamisel on tähtis, et need sobituksid inimeste igapäevaeluga ja võimaldaksid jõuda tööle, kooli või arsti juurde.

Majandus ja ettevõtlus

Elav majanduskeskkond ja tegusad ettevõtjad loovad töökohti. Teeme ettevõtjatega koostööd, et üheskoos leida viise, kuidas panustada kohalikku arengusse ja heaolu kasvu. Strateegiliselt hea asukoht ja Tallinn–Pärnu maantee ning ühendused Järva ja Viljandi maakonnaga pakuvad häid võimalusi väikese ja keskmisega suurusega ettevõtete arenguks.

Kultuur, sport ja kogukonnaelu

Kogukonna süda tuksub rahvamajades, külaseltsides, noorteskustes ja raamatukogudes. Väärtustame omaalgatusi, seltside ja MTÜde panust ning näeme, et projektitoetused – olgu need külaplatsi korrastamiseks

või kohaliku ürituse korraldamiseks – aitavad elu maal hoida.

Spordiklubid ja huviringid – jalgpallist võrkpallini, kergejõustikust maadluseni – vajavad stabiilset toetust ja tänapäevaseid võimalusi. Spordi- ja mänguväljakud, väljõusaalid ning terviserajad aitavad muuta liikumise loomulikuks osaks meie igapäevast.

Väärikas vananemine

Hallpead austa, kulupead kummarda. Selleks, et auväärnes eas toime tulla, läheb mõnikord vaja abi ja toetust. Edendame koduhooldust ja hakkamasaamist ning tagame abivajajatele sotsiaaltranspordi.

Seltsitegevus ja kooskäimine on väärika vananemise lahutamatu osa. Toetame eakatele suunatud ettevõtmisi ja üritusi ning klubilist tegevust.

Koostöö ja usaldus – vald, mis kuulab

Kaasame kogukonnaesindajaid ning seame sisse regulaarse suhtluse ja arutelu vallajuhtidega, et inimesed saaksid kohaliku elu kujundamisel rohkem kaasa rääkida. „Vald, mis kuulab” tähendab seda, et vallavõim avab oma ukse ja loob võimalused sisukaks aruteluks.

Hea lugeja!

Erakonna Isamaa kandidaatide nimekiri

156 ANDRES METSOJA
157 KAIE TOOBAL
158 KALEV KALJUSTE
159 PIRET MÜÜR
160 REIN KONTUS
161 NIIDA-ANITA MORGEN
162 RAIKO GUSTAVSON
163 MONIKA JÕEMAA
164 LEHO TAMVERE
165 BIRJO PIIROJA
166 VELJO RAND
167 IRINA PUNTSO
168 ROMAN KIVESTE
169 JAAK SOOSALU
170 SIIM LILIENTHAL
171 TOOMAS SONTS
172 EHA TAMM

ANDRES METSOJA Erakond Isamaa kandidaat

Minu tee poliitikasse algas ettekavatsematult Kergu küla risteel, Peebu poest. Selle peremees ja perenaine on meie hulgast lahkunud ning pood juba aastaid suletud.

Külapood on rohkem kui lihtsalt kauplus, seal juhtub, seal teatakse ja sageli kuuldu kaudu sätitakse oma isiklikku kompassi. Toona poes käies julgesin poeperemees Toomasele avaldada kriitilist meelt valla arengu osas. Oma vastuses puudutas ta elegantselt mu südant ja uhkust korraga. Toomas ütles oma otsekohese olekuga: „Mida sa virised, noortena lähete kodukohast minema ja siis tulete meile, vanadele etteheiteid jagama. Kandidideerige ja tehke asjad korda, mis sa virised.”

Kõigil meil on oma arusaam identiteedist. Olen mitmelt vallaelanikult pärinud, et milline on tema arvates koduvalla identiteet. Peale vaikushetke on kõlanud vastus, ma ei oska öelda. Arvan, et see on ka üks olulistest põhjustest, miks omavalitsuse valitsemine kujuneb volinikele hoomamatult raskeks tegevuseks ning tekitab arusaamatut rööprähklemist. Me kõik mõistame, et sõnal on jõud. Nõnda on ka kohanime pärimusel oma lugu ja seda ei ole mõistlik asendada geograafilis-poliitilise sõnapaariga Põhja-Pärnumaa. Hea tahe kaheksa

aastaga kujundada elanikele oma ja hää ei ole kahjuks juurdunud ei koduvallas ega kaugemal. Tugevad ja iseotsustavad kogukonnad on meie võimalus ja seda tuleb kasta ning väetada nagu peremehed ja perenaised teevad oma taimede ja viljapuudega. Just peremehetunne on see mis loob uut ja lükkab kõrvale saatmatuse.

Ma olen veendunud, et omavalitsus peab toetama eraisikute ja ettevõtete tahet investeerida meie valda. Neid investeringuid ei saa asendada omavalitsuse investeringutega üüriela- mutesse. Omavalitsus peab oma investeringutega tagama teede korrashoiu, lastehoiu, haridustee ja huvi maailma avastamise vastu. Tagada tuleb eakate koduhooldus ning üha tähtsustuvate hoolekandeteenuste arendamiseks on aastatega loodud olulised eeldused ja sellega tuleb uhkelt edasi pingutada.

Ehitades teid, ehitad sa tulevikku

Selge see, et vallas on palju kor- da teha, ent tark seab sihte ning hoiab fookuse prioriteetidel. Erakond Isamaa meeskond on otsustanud, et teeme nelja aasta- ga valla kruusateed korda! Põh- ja-Pärnumaa vallas on ca 300 km valla teid, sealhulgas on avaliku kasutusega erateed. Kohtudes valla eri kandi inimes- tega tulevad ikka teemaks teed ja automaks. Automaksu osas on Isamaal selge seisukoht, et

riigis võimule saades me tühis- tame selle. Paraku ei ole see eba- õiglane koormis seotud kohali- ke valimistega.

Avades Põhja-Pärnumaa val- la teehoiukava tekib pikk mõt- lik paus. Tundub, et inimeste mured ei ole siiski valitsejate teadvusse jõudnud. 21. juunil 2023 vastu võetud kava sisaldab tegevusi ja eesmäärke ajavahemi- kul 2023-2028. Seal on fikseeri- tud nendele aastatele tolmuva- bade katete ehituseks ca 563 000 eurot. Samas aastal 2023 oli summaks 0 eurot ja 2024 aastal 95 000 eurot ning töö alles käib 2024. aasta objektide ettevalmis- tamise kallal. Kahjuks 2025. aasta tegevusteni veel jõutud po- legi. Liikudes edasi suviste tee- hooldustööde juurde, selgub et see peab ära katma kruusateede profileerimise, teepeenarde niit- mise, võsa niitmise, trüüpide re- mondi, liikluskorraldusvahen- dite hoolduse, uuendamise ning kruusakatttega teede kulumiski- hi uuendamise. Vahendeid sel- leks on kavandatud ca 170 000 eurot aastas. Isamaa eestveda- misel viskame selle kava prügi- kasti. Oleme seisukohal, et kui me ei suuda valla kruusateid nelja aastaga korrastada, siis milleks me omavalitsusena üle- üldse võimelised oleme.

Selleks, et valla kruusateed nelja aastaga korrastada, oleks minimaalne täiendav rahavaja- dus 500 000 eurot aastas. Seega, meie kõige kallimaks lubaduseks kujuneb vallateede korrastami-

ne ja valmiduse loomine tolmu- vabade katete ehitusega alusta- miseks. See on hädavajalik, et tagada järjest keerukamatest kli- maatilistest oludest tingitud tee- de läbitavus aastaringiselt ning teede hooldatavus.

Alustame nõnda:

1. Valmistame ette kruusateede projekteerimis-ehitus hanke, ajatades selle samasse perioodi Rail Baltica ja Via Baltica ehitus- töödega.

2. Peame läbirääkimisi riigiga ja valla territooriumil asuvate kaevanduste omanikega, et ta- gada ehitusmaterjali lähedus ja kättesaadavus soodsa hinnaga.

3. Käivitame erateede korras- tamise programmi ning tagame erateede omanikele teekattema- terjali valla kulul, kui soovija ta- gab oma kulude ja kirjadega materjali transpordi.

4. Võtame initsiatiivi Via Bal- tica ehitusel vabaneva freesipu- ru kasutamiseks vallas asuvatel teedel.

5. Ei võta valla omandisse juurde teid riigilt ilma rahastus- kokkuleppeta.

Hea lugeja, kõigi meie nime- kirja tublike kandidaatide ning täieliku valimisplatvormiga saa- te tutvuda aadressil: kov25.isa- maa.ee/pohja-parnumaa. Oled teretulnud ka meie tegemisi ning mõtteid jälgima Faceboo- kis nime all Isamaaline Põhja- Pärnumaa.

Muutus algab Põhja-Pärnu- maalt!

Koostöös oma rahvaga juurdub Põhja-Pärnumaa puu tugevaks ja elujõuliseks

Valimisliit Uus Plaan

Valimisliidu Uus Plaan kandidaatide nimekiri

- 173 EVA KRUUSE
- 174 OLGA KALJUSTE
- 175 REIO RANDMAA
- 176 KEILI KITSING
- 177 RUTH LAURI
- 178 AIVAR MÄGI
- 179 KRISTEL LÄÄTS
- 180 TRIIN LAUR
- 181 ALLAN MATT
- 182 KAJA JAANISTE
- 183 MARGUS KÜMMEL
- 184 ELENA MÄGI
- 185 AIN KÄRNER
- 186 ÜLO LAKS

Meie väärikus on meie vundament

Alustame rohujuure tasandist tugeva vundamendi loomist! Et tõeliselt kasvada, tuleb meil juurduda väärtustes, mis aitavad meil püsivalt edasi liikuda. Kõige aluseks on üksteisega lugupidav, väärikas ja viisakas käitumine, mida ühendab tegelik koostöötahe ja tegutsemine üksteise heaolu nimel!

Jätkame tegutsemist läbi-paistvalt, ausalt ja lugupidavalt koostöös vallakodanikega. Igaühel peab olema vabadus ja julgus avaldada oma arvamust, ent seda tehes vastastikust lugupidamist säilitades. Just läbi-paistvus ja isiklik vastutus aitavad taastada usu oma valla juhtidesse, kuna usaldus tekib aususest ja avatud suhtlemisest.

Meie kogukond on meie ühtsus

Äratame kogukonnad ellu läbi väärtuste ja traditsioonide. Tõmbame elu käima koos – külast külani, kogukonnast kogukon-nani! Rahvamaja on meie süda ja säde – paik, kus ootab alati soe vastuvõtt ja ühtehoidev vaim. Kohtume, tegutseme, spordime, tähistame koos, sest ühine kultuur, traditsioonid ja kogukond on see, mis meid lii-

dab. Kogukonnad saavad tuge ja võimalusi, et ise oma elu korraldada ja edendada. Mida suurem ühtsuse tunne, seda teotahteli-sem on rahvas ja seda tugevam on riik!

Meie lapsed on meie tulevik

Meie lastele parimad teadmised ja parimad võimalused! Kodu, töö, pere ja kogukonda kuulumi-se tunne loovad keskkonna, kus elu Põhja-Pärnumaal on väärtuslik valik. Haridus on oluline ja selles tasakaalu leidmine koostöös kogukonnaga veelgi olulisem, et tagada üheskoos hariduse kvaliteet ja kodulähe-daste haridusasutuste sujuv toimimine. Ka parimate tingimus-te loomine ja transpordi korraldamine nii, et kõik meie lapsed pääseksid mugavalt ja turvali-selt nii kooli kui lasteaeda. Gümnaasiumiharidus peab ole-ma tagatud meie valla noortele meie oma gümnaasiumis, mil-leks on vajalik luua kõik võima-lused ning paika panna suund. Noorte mentordamine ja aktiiv-ne kaasamine peab algama va-rakult, neile sobival viisil kuu-lates, juhendades ja toetades.

Meie eakad on meie tugisammas

Meie väärikas eas vallakodani-ke elutööl on hindamatu panus,

mis on viinud meid sinna, kus me täna oleme. Nende tarkus ja kogemus on jätkuvalt meie jaoks asendamatu tugi.

Tagades neile väärika vana-nemise, kus on turvatunne ja võimalus elada aktiivset ja sot-siaalselt rikast elu! Olgu selleks ühistegevused, kooskäimised, selge asjajamine, ühtehoidvad toetavad elamisüksused, kvali-teetseid esmatasandi teenused.

Puuetega inimesed, erivaja-dustega lapsed, töövõimetud ja nende hooldajad väärivad sama tähelepanu ja hoolt. Ka nende aktiivne osalemine ühiskonnas peab olema tagatud täisväärtus-likuks eluks.

Meie elukeskkond on meie aare

Meil peab olema võimalus elada tõelise looduse keskel, mitte kil-lustunult energiaparkide kõrval. Elukeskkonda tuleb arendada läbimõeldult ja rahvaga koos, et iga suur projekt arvestaks koha-like vajadustega ja tagaks pika-ajalise heaolu meile kõigile.

Põhja-Pärnumaa panus riigi energiatootmisse läbi Sopi-Toot-si tuule- ja päikesepargi on juba täna märkimisväärne. Nüüd on aeg sellele rajada terviklahendus – koos tööstuspargi ja vajaliku taristuga –, mis toetaks ettevõt-luse arengut ning looks piirkon-

da uusi töökohti. Alles seejärel, kui oleme terviklikult hinnanud olemasoleva mõju, saab mõelda edasisele.

Kõik planeerimisotsused tu-leb teha ühiskondliku kokkulep-pena üldplaneeringu alusel, et arvestada kohalike huvidega. Li-gi kaheksa aastat menetluses ol-nud ühinenud valdade üldpla-neering tuleb kehtestada esime-sel võimalusel – see on edasise arengu selge ja õiglane alus.

Kõige selle kõrval on sama oluline ka turvaline ja meeldiv elukeskkond – heakorrastatud avalik ruum, korras teed ja tä-navad. Ainult siis, kui meil on siin hea elada, tahame siia jää-da, siin tegutseda ja siinset elu edasi viia.

Meie ettevõtted on meie väärtus

Ettevõtlik inimene on meie val-las suur väärtus, keda hoida ja kellele olla usaldusväärseks partneriks. Lähtume suhtumi-sest „kuidas saab”, mitte „miks ei saa”. Edendame üheskoos et-tevõtlikkust, toetame initsiatiivi ning loome koos võrdsetel alustel uusi võimalusi. Arenda-me tööstusalasid eesmärgiga luua piirkonda uusi töökohti ja alustame Tootsist.

Valimisliit Meie Vald – mida lubame, seda ka teeme!

Valimisliidu Meie Vald kandidaatide nimekiri

- 187 TARVI TASANE
- 188 ÜLLE VAPPER
- 189 RAUL PEETSON
- 190 GERDA MÖLDER
- 191 URMET KALDEN
- 192 DIANA MÄGI
- 193 PEETER REIMANN
- 194 TIINA SINIJÄRV
- 195 JOONAS JÜRISAAR
- 196 KAIRI KARTAU
- 197 TIIT KANGERT
- 198 MARINA SIMM
- 199 TIJU KAROTAM
- 200 KÄRT KLAAS
- 201 KEVIN KALDA
- 202 ANITA-LY LAAN
- 203 HILLE UUSTAMM
- 204 ALICE HIRVELA

Avatud ja usaldusväärne juhtimine

Suurendame elanike kaasatust valla elu korraldamisse ja aren-damisse.

Taastame usalduse kohaliku võimu ja elanike vahel otsese suhtluse kaudu.

Rakendame tänapäevaseid juhtimis- ja kommunikatsiooni-meetodeid, et teenuste kvaliteet oleks kõrge ja inimesed rahul.

Toetame asutuste- ja töötaja-tevahelist koostööd, et valla töö oleks sujuvam ja tulemuslikum.

Jätkusuutlik ja sidus areng

Peame oluliseks jätkusuutlikku arengut igal tasandil ja kõikides piirkondades.

Teeme koostööd naaberoma-valitsuste, sõprusvaldade, ette-võtjate, asutuste ja organisat-sioonidega, et areng oleks sidus ja järjepidev.

Ettevõtlus ja majandus

Väärtustame ja toetame ettevõt-lust, sest just ettevõtetes tööta-vad inimesed on vallaelarve suurimaks tuluallikaks.

Loome tingimused ettevõtlu-se arendamiseks. Võimaldame kohalikel ettevõtetel soodsamalt sportida valla spordikeskustes, jõusaalides, ujulas.

Toetame ettevõtluspäeva või

messi korraldamist, et kohali-kud ettevõtjad saaksid nähta-vust ja koostöövõimalusi.

Hoiame omavalitsuse fi-nantsdistsipliini korras. Maksu-maksja raha meie vallas saab kasutatud targalt ja läbimõel-dult. Rahalise katteta lubadus-tel pole kohta.

Turvalisus ja kriisivalmidus

Peame oluliseks turvalist elu-keskkonda ja selle arendamist.

Toetame kergliiklusteede ehi-tamist.

Püüame leida lahendused, et kõikidel valla lastel oleks võima-likult turvaline ja lühike laste-aia- ja koolitee.

Suurendame elanike kriisi-teadlikkust.

Haridus ja noored

Korrastame ja arendame kooli-võrku, sh lasteaiaid. Tagame iga-le lapsele lasteaia kohta.

Seisame selle eest, et säiliks kvaliteetne gümnaasiumi-, põ-hi-, alus- ja huviharidus.

Toetame planeeritavaid in-vesteeringuid, et luua parimad tingimused õppimiseks ja spor-timiseks. Rajame Vändrasse va-na õpilaskodu asemele uue hoo-ne, ehitame Pärnu-Jaagupi koo-li muusikakoolile kolmanda korruse ning projekteerime Vändrasse uue lasteaia. Reno-

veerime Pärnu-Jaagupi staadio-ni, rajame Vändra parki multi-funktsionaalse spordiväljaku ning rajame turvalised mängu-ja spordiväljakud igasse kogu-konda.

Toetame noortesporti, spordi-klubisid ja spordiobjektide ra-hastamist.

Toetame volikogu noorteko-misjoni, et noored saaksid ak-tiivsemalt osaleda olulistes aru-teludes.

Toetame noorte omaalgatusi ja väärtustame noorsootööd.

Kultuur ja kogukond

Toetame kultuuriasutuste, kü-laseltside, MTÜde ja noortekes-kuste algatusi ning koostööpro-jekte.

Säilitame olemasolevaid ja al-gatame uusi traditsioone, mis hoiavad kogukonda koos.

Toetame väikeettevõtjaid, loo-vaid inimesi ja peresid, sest tu-gev ja hooliv kogukond sünnib koostööst, aususest ja väikestest tegudest.

Sotsiaalne turvatunne ja tervis

Pingutame selle nimel, et väi-keste lastega perede ja eakate heaolu oleks tagatud.

Tagame, et inimesed tunnek-sid end oma vallas rahuloleva ja hoituna.

Võimaldame ja soodustame tegevusi, mis on suunatud las-te, noorte ja tööealiste inimeste terviseennetusele.

Seisame selle eest, et meie vallas säiliks kvaliteetsed es-matasandi tervishoiuteenused.

Meie lubadus

Meie Vald arendab kodukohta, kus on turvaline ja hea elada, kus igal inimesel on võimalus unistada, luua ja väärikalt va-naneda. Iga valdkond ja piirkond on oluline ning iga inimene ja tema heaolu võrdsetl tähtsad ning etteheidete asemel viivad edasi ettepanekud.

Meie vald on koht, kuhu ta-hetakse jääda, kuhu tullakse ta-gasi ja mille üle tuntakse uh-kust.

Leiame võimaluse, et tõsta se-ni kehtivate toetuste määrasid:

- sünnitoetus alates 1000 eurost;
- noore spetsialisti toetus 400 euron;
- kõrgharidust omandava õpeta-ja stipendium 200 euron;
- hooldajatoetus 100 euron;
- matusetoetus 300 euron;
- ranitsatoetus 200 euron;
- hooldekodus oleva vallakoda-niku hoolduskulu piirmäär 600 euron;
- kaasava eelarve 30 000 euron.

FOTO: SHUTTERSTOCK

Ohuolukorras loeb iga sekund: varju seal, kus oled!

OSKAR LEPIK
päästeamet

Sõda Ukrainas, droonid Euroopas ja muutunud julgeolekuolukord on pannud ühiskonda rohkem mõtlema oma turvalisusele ning tõstatanud küsimuse: kui valmis me kriisideks oleme? Eesti on turvaline ja kaitstud riik. Ent kindlustunnet kasvatatakse ka teadmine, et kui olukord seda nõuab, siis oskame õigesti tegutseda.

Sel aastal on päästeametil oktoobris, elanikkonnakaitse kuul fookuses varjumine ja ohuteavitus. Pealtnäha tundub see enesestmõistetava teemana, ent Eesti inimesed ei kipu ohuolukorras sugugi ühtmoodi käituma. Kui aega on vähe ning ohus on elu või tervis (nt suurõnnetus ohtlike kemikaalidega, plahvatus, sõjaline rünnak või muu ootamatu olukord), võib viivitamine aga maksta elu.

Hiljuti viidi Eesti ini-

meste seas läbi uuring, milles küsiti inimeste käitumise kohta ohusireeni kuuldes. Vaid 34% küsitletuist vastas, et nad varjuks kohe lähimasse siseruumi ja otsiks seejärel lisainfot – just nii, nagu kriisilukorras tegutseda peab. Ülejäänud võivad aga end pahaaimamatult ohutu seada: osa otsiks esmalt infot, osa lahkaks asukohahoonest, et minna avalikku varjumiskohta ja osa ei teeks üldse midagi.

Iga sekund loeb!

Kampaaniaga „Varjumiseks on 3 minutit – kuhu jõuad sina?” pannakse inimestele südamele, et varjumine peab toimuma kiiresti. Reaalses ohuolukorras võib aega varjumiseks olla isegi vähem. Kampaanias kasutusel olev ajaline mõõde aitab paremini mõista, et ohu korral ei ole aega otsida ideaalset lahendust, vaid tegutseda tuleb kohe. Ohuolukorras loeb iga sekund.

Varjumine pole keeruli-

ne, kuid see peab toimuma väga kiiresti. Kui kuulled sireene või oled saanud riigilt läbi EE-ALARMi korralduse varjuda, ära ignoreeri ohtu ning varju kohe!

Püsi turvalises kohas, kuni tuleb teadaanne ohu möödumisest.

Iga varje loeb!

Ohu korral ära kuluta aega spetsiaalse varjumiskoha otsimisele. Parim varjumiskoht on tegelikult seal, kus sa parasjagu oled. Kui oled hoones, jää sinna. Avalik varjumiskoht võib jääda sinu asukohast liiga kaugele. Tegelikult ongi avalik varjumiskoht mõeldud sõjalukorras neile, kes viibivad ohu hetkel linnatänaval. Kui oled kodus, töö või poes, siis tuleb varjuda samas hoones. Leia ruum, mis on madalal korrusel, tugevate seintega ja ilma akendeta. Jätka meelde – sinu ja õue vahel peab olema vähemalt kaks seinu. Nii kaitsevad sind lõõklaine purustuste, suitsu, lenduvate esemete ja

kildude eest. See on lihtne ja hea viis end kaitsta.

Kui oled õues ja ühtegi siseruumi läheduses pole, siis plahvatusohu korral ära jää lageda taeva alla seisma. Parim viis end sel hetkel kaitsta on heita pikali maalohku või kraavi ning katta pea kätega. Kõige ohtlikum on jääda püsti ja nähtavaks. Varjumine tähendab, et sa vähendad oma haavatavust – iga takistus sinu ja ohu vahel võib päästa sind rasketest vigastustest.

Me ei pane suitsuandurit lakke, sest ootame tulekahju. Me teeme seda seetõttu, et olla valmis end õigel ajal päästma. Samamoodi peame mõtlema ka varjumisele. Kui teame, kuidas ohuolukorras tegutseda, siis suudame paremini kaitsta ennast ja oma lähedasi. Teadmised ja oskused on osa meie kindlustundest.

Täpsemaid juhiseid, kuidas varjuda ning selleks valmistuda, vaata veebilehelt olevalmis.ee.

Politsei operatiivsündmused

ALAR ABEL
piirkonnapolitseinik

28. augustil kell 19.08 ajal anti Libatse külast teada, et joores meesterahvas tülitab juba pikeamat aega inimesi. Patrull leidis kohale jõudes alkoholijoores ebaadekvaatse käitumisega meesterahva. Vältimaks mehe poolt edasist ohtu endale ja teistele, toimetati mees Pärnusse kainenema.

9. septembril kell 13.10 ajal helistas vallakodanik piirkonnapolitseinikule ja andis teada, et Pärnu-Jaagupis lamab joores meesterahvas. Piirkonnapolitseinik leidis tänaval magava mehe. Peale äratamist ei osanud mees öelda oma elukohta ega suutnud ka püsti tõusta. Kuna mees ärritus ja lubas, vaatamatu suutmatusele püsti tõusta, piirkonnapolitseinikule jalaga näkku löüa, viis piirkonnapolitseinik mehe teiste ohutuse huvides Pärnusse kainenema.

10. septembril kell 7.30 anti politseile teada, et Vändras lamab mees kraavis. Patrull leidis alkoholijoores mehe, kelle toimetati alajahtumise vältimiseks kainenema.

11. septembril kell 14.30 ajal anti Vändrast teada, et tanklas laua all lamab joores meesterahvas. Patrull pidi kohale jõudes nentima, et meesterahvas on ennast sõna otseses mõttes laua alla joonud. Mees ei elanud küll Vändras, aga suutis politseile öelda aadressi kuhu teda viia. Kuna antud aadressil oldi valmis ka teda vastu võtma, siis meest kainenema ei toimetatud.

16. septembril kell 14.30 ajal märkasid kohalikud piirkonnapolit-

seinikud Pärnu–Rakvere–Sõmeru maanteel sõiduautot, mille kohta neil oli info, et seda võib juhtida juhtimisõiguseteta juht, kes võib olla ka alkoholitarbinud. Piirkonnapolitseinikud kontrollisid sõidukijuhti ja selgus, et sõidukit juhtinud mees oli alkoholijoores ja ei omanud juhtimisõigust. Alustati kriminaalmenetlus.

20. septembril anti politseile teada, et Kaansoo külas on eramusse sisse murtud ja varastatud kaks mootorsaagi. Alustati kriminaalmenetlus.

Septembrikuul pööras politsei erilist tähelepanu liiklusohutusele lasteasutuste ümber. Meile on silma jäänud, et paljud lapsevanemad ei viitsi väikelapse transportimisel kasutada nõuetekohast turvavarustust.

On arusaadav, et väikelapse turvatooli on üpris tülikas ühest autost teise tõsta ja lapse turvatooli kinnitamine võib olla ajakulukas. Kuid väikelapse nõuetekohase turvavarustusega transportimine paneb ohtu tema elu ja tervise.

Asjaolu, et sõita on väike vahemaa, ei vältita liiklusõnnetuse võimalust ja ilma turvavarustust kasutamata tekib oht lapse elule ka aeglase kiirusega sõites.

Varasemalt on ette tulnud liiklusõnnetusi, kus inimesed on hukkunud ka väga väikese kiirusega (näiteks 40 km/h) vastu posti sõites. Seega ei ole lühike vahemaa ja väike sõidukiirus mingi vabandus.

Lapsevanemad, palun võtke see minut ja kinnitage laps mootorsõidukis alati nõuetekohaselt. Elu näitab, et liiklusõnnetuse eest ei ole keegi kunagi kaitstud.

Päästeameti operatiivsündmused

MARIS MOORITS
Lääne päästekeskuse kommunikatsioonijuht

2. septembri hommikupoolikul märkas Põhja-Pärnumaa valla Pärnjõe küla elanik oma kodu keldris nastikut. Päästjad püüdsid roomaja haaratseid kasutades kinni ning viisid ta metsakeskkonda tagasi.

5. septembril kell 19.11 süttis Põhja-Pärnumaal Sohlu külas põlema 3x3 meetri suurune grillmaja. Päästjad kustutasid tõenäoliselt grillkojas asunud lahtisest tulekoldest lennanud sädemest süttinud põlengu kell 19.50. Hoone hävis tules.

10. septembril kell

16.45 juhtus Põhja-Pärnumaa vallas Tarva külas õnnetus, kus traktori järelhaagis oli kraavi ümber läinud ning sulgenud sõidutee. Kohal olnud inimesed asusid tegelema tühja haagise traktori küljest lahti ühendamise ja päästjad reguleerisid samal ajal liiklust. Kell 17.06 oli olukord likvideeritud ning päästjad katsid maha voolanud diiselkütuse absorbentainega.

17. septembril kell 4.28 teavitati häirekeskust, et Tootsi alevikus põleb lahtise leegiga sõiduauto. Omanik asus ise tulekahju kustutama, päästjad likvideerisid põlengu lõplikult kell 5.03.

Pärnjõe küla võitis X Pärnumaa siseturvalisuse mängul

MTÜ KOLM KÜLA

6. septembril toimus Virtsus juba kümnendat korda Pärnumaa siseturvalisuse mäng, mille korraldajaks on Pärnumaa Kodukant. Üritusel osalesid mitmed kogukonnad üle maakonna, et proovile panna oma teadmised ja oskused kriisivalmiduse, turvalisuse ja koostöövalmiduse teemadel.

Mängu eesmärk oli tõsta teadlikkust, tugevdada kogukondade vahelist koostööd ja harjutada valmisolekut ootamatusteks.

Punktideks olid Punane rist, päästeamet, politsei, filmikohvik, TRE raadio, Naiskodukaitse ja paljud

Filmikohvik punktis tuli lavastada stseen „juhtum talu-õuel”.

teised, kus pidime enda teadmisi proovile panema. Näiteks TRE raadios pidime valmis tegema kuulutuse just selle sama ürituse kohta ja otse-eetris ette lugema, Punase risti

punktis oli vaja lahendada juhtum, kus jalgrattur sõitis otsa jalakäijale, seda nägi pealt kurt-tumm. Kannatanutele oli vaja anda esmaabi.

Peale võistlust kstitati

meid imemaitsva supi ja koduse õunakoogiga.

Päeva lõpuks tuli 13 tiimi seast võitjaks Pärnjõe võistkond, kes saavutas esikoha teist aastat järjest. Meeskonna tugevuseks oli hea koostöö, praktilised teadmised ja valmisolek reageerida eriolukordades.

Meie tiimi kuulusid Eva Zuravljova, Kristina-Kaisa Kunz, Maarja Mägi, Eno Taggo, Marko Aalmaa ja Rasmus Aalmaa.

Pärnjõe tiim tänab korraldajaid. Alati on tore teadmisi meelde tuletada, uusi nurki avastada ning mõtteid värskendada. Teie panus selle kõige võimaldamisel on hindamatu.

KONTSERDI KOLMAPÄEV KONTSERDI KOLMAPÄEV

Kontserdikolmapäev

VÄNDRA KULTUURIMAJA

Saatpalu & Rebane

Akustiline kontsert- vestlusõhtu

12. novembril 2025
kell 18.00

"Meeldiv koosviibimine muusika ja mulaga"

Piletid Piletilevis

oktoobris 20 €
novembris 25 €

Avatud kohvik!

ALEVITEATER RÄNDTIRTSUD ESITAVAD

"VANN VALES KOHAS"

AUTOR-VIRVE OSILA

9. OKTOOBRI KELL 19.00

VÄNDRA KULTUURIMAJAS

Lavastaja Gerda Mölder

PILET 10 EURO, ARVELDAME SULARAHAS

ETENDUS KAHES VAATUSES JA 18+ VANUSELE

Põhja-Pärnumaa vald

8

LÜDIGI SAAL

18. oktoober

kell 17.00

Õhtujuht Meelis Kubo

Esineb Uku Suviste

TASUTA PILET

Kohtade arv piiratud!

Reedeti toimub

BEEBIDE MUUSIKARING

VÄNDRA KULTUURIMAJAS

Laulame lihtsaid lastelaule

Mängime väikeste pillidega (marakad, trummid, kellamäng)

Harjutame rütmi ja teeme liikumismänge

Kuulame ja avastame erinevaid helisid

Loomme turvalise ja rõõmsa koosolemise

9-14 elukuud Aeg kokkuleppel

4-8 elukuud Aeg kokkuleppel

Info, registreerimine kajasaar13@gmail.com

HALINGA MÄLUMÄNG

tuleb taas

Pane kokku oma kuni 5 liikmeline võistkond ja registreeri see aadressil pjrm@pparnumaa.ee pealkirjaga MÄLUMÄNG. Hooaja osalustasu võistkonna kohta on 15 eurot. Registreerimine lõppeb 8.10.

Esimene mäng 10.10 algusega 18.30

PÄRNU-JAAGUPI RAHVAMAJA

Pärnu-Jakobi kogudus 700

2. oktoobril kell 17.00

Kohvikus Mõisa Kook

Kohtumisõhtu

Peapiiskop Urmas Viilmaga

* Kohvik on avatud

* Kõik on oodatud

* Sisepääs prii

NÄITETRUPP VIHTRA ENDEL ESITLEB

OSKAR LUTSU NÄIDENDI KAPSAPEA AINETEL

ETENDUSED VIHTRA KÜLAKESKUSES

11. OKTOOBRI KELL 16.00

12. OKTOOBRI KELL 12.00

PILET 5 €

SILJA ROHTLA

KERSTI MEIER

HEIKI MEIER

LENNART TÕNISSAAR

TRIIN SUTT

MERILIN ALEINIK

KÜLLI LAAS

REYMO KREUZ

RÜNNO KALJULAI

ÜLLE BROPHY

Pidzaamapidu

Tule mugavas pidzaamas, lase tujud vabaks ja naudi ööd täis tantsu, muusikat ja head seltskonda!

Muusika eest hoolitseb DJ Lass

Hommikuse unetuse eest hoolitseb DJ Orm Klamp

PÄRNJÕE KOOLIS

LAUPÄEVAL, 1. NOVEMBRIL

ALGUSEGA 20.00

PILET 5.-

Laudade broneerimine: Marko 5666 3356 Maarja 5360 2003

PILIPENKO PEREBÄNDI kontsert

Suurejõe rahvamajas

Laupäeval, 4. oktoobril 2025 kell 18.00

Pääse 10€ pensionärid, lapsed 7€ alla 12.a. tasuta

Info tel. 5120893 Heidi

Kodutoetus lasterikastele peredele

Anname teada, et Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus (EIS) avas septembris lasterikaste perede kodutoetuse taotlusvooru.

Voor on avatud kuni 20. oktoobri 2025 kella 23.59ni.

Taotlusi saab esitada riiklikus e-toetus keskkonnas (etoetus.rtk.ee), mida haldab riigi tugiteenuste keskus.

Toetust saavad taotleda pered, kus kasvab vähemalt kolm kuni 19 aastast last (k.a).

Toetust saab taotleda kaheks otstarbeks:

- kodu ostmiseks, kui perel puudub omandis eluruum või olemasolev ei vasta tänapäevastele elamistingimustele;
- perele kuuluva eluruumi ümberehitamiseks, renoveerimiseks või laiendamiseks, samuti elamu püstitamiseks.

Toetust saab taotleda kaks korda:

- esmakordsel taotlemisel on toetuse suurus kuni 12 000 eurot;

- teistkordsel taotlemisel on toetussumma 6000 eurot.

NB! Kui pere on saanud toetust enne 26. novembrit 2019 ja pärast seda ei ole uut toetust saanud, loetakse nad esmakordselt taotlejaks ning neil on õigus toetust küsida veel kahel korral.

Kui perele on toetust eraldatud esimene kord enne 26. novembrit 2019 ja teine kord pärast seda, on perel õigus toetust taotleda veel ühe korra.

Korduva toetuse taotlemise eelduseks on eelmise toetuse sihipärane ja tähtaegne kasutamine.

Olulisemad tingimused:

- peres kasvab vähemalt kolm kuni 19-aastast last (kaasa arvatud);
- pere 2024. aastal saadud maksustatav tulu ühe pereliikme kohta kuus ei ületa 550 eurot;
- eluruum on taotleja, kaastaotleja või nende kuni 15-aastase lapse omandis (v.a eluruumi ostmisel);
- pereliikmed on rahvastikuregistris registreeritud

FOTO: SHUTTERSTOCK

projekti objektiks olevasse eluruumi, milles pere elab (nt renoveerimisel) või ühele ja samale aadressile (nt eluruumi ostmisel, elamiskõlbmatu eluruumi ümberehitamisel);

- taotleja, kaastaotleja ja/või peres kasvava kuni 15-aastase lapse või laste omandis ei ole rohkem kui üks elamiskõlblik eluruum;
- taotleja või kaastaotleja on Eesti Vabariigi kodanik, pikaajalise elaniku elamisloaga isik või isik, kelle elamisõigus või elamisloa kehtib kogu toetuse kasutamise ja kohustuste täitmise perioodi vältel (taotlemise hetkest viis aastat);
- eluruumi omanikust taotleja või kaastaotleja ei ole pankrotimenetluses ega pankrotis – välja arvatud juhul, kui ta on pankrotimenetluses oma varasematest võlgadest vabastatud;
- eluruumi omanikust taotlejal või kaastaotlejal ei ole võlgnevusi, mille sissenõudmiseks on alustatud täitemenetlust;
- projekti objektiks oleval eluruumil ei ole kinnistusraamatus võõrandamise keelumärget;
- taotleja ei ole saanud kodutoetust rohkem kui

ühel korra alates 26. novembrist 2019;

- taotleja suhtes ei ole taotluse esitamisele eelneva 5 aasta jooksul tehtud toetuse osalise või täieliku tagasinõudmise otsust.

Toetuse määramisel hinnatakse pere võimalusi ja olukorda tervikuna – peres kasvavate kuni 19-aastaste (k.a) laste arvu, pere sissetulekuid ja eluaseme probleemi.

Kui peres on kaks vanemat või vanem ja tema abikaasa või elukaaslane, tuleb taotlus esitada koos. EIS-il on õigus küsida omavalitsuselt hinnangut pere reaalse liikmelisuse kohta.

Kui projekti kogumaksumus ületab toetuse määra, peab taotleja katma projekti ülejäänud maksumuse omaosalusega ja projekti terviklikult ellu viima.

Kui plaanitav tegevus on elamu püstitamine, elamiskõlbmatu eluruumi ümberehitamine või olemasoleva eluruumi laiendamine, tuleb esitada omaosaluse olemasolu tõendav dokument – näiteks pangalaenu pakumine või konto väljavõtte.

Projekti elluviimise tähtaeg on kaks aastat alates taotluse rahastamisest otsusest.

Enne rahastamise otsust tehtud kulutud ei ole abikõlblikud, erandiks on ehitusprojekti koostamise kulu ning eluruumi ostmise taotluse menetlusperioodil.

Taotlusvooru eelarve on 2,58 miljonit eurot ja seda rahastatakse riigieelarvest.

Toetuse täpsemad tingimused ja info taotlemise kohta on leitavad kreddex.ee/et/kodutoetus.

Aasta isa konkurss ootab kandidaate

Eesti reservohvitseride kogu korraldab koostöös Pärnumaa omavalitsustega taas konkursi „Pärnumaa aasta isa“ leidmiseks maakonnas kohaliku elu edendamisse panustanud tublimate isade hulgast.

Konkursi eesmärk on juhtida tähelepanu vanemlikele väärtustele ning märgata ja tunnustada meie kõrval tegutsevaid tublisid isasid, kes leiavad aega panustada nii

oma lastesse kui ka kogukonda.

Konkursi käigus selgitatakse välja tublimad Pärnumaa isad, kelle peres kasvab või on üles kasvatatud vähemalt kaks last ning kellel on oma kogukonnas tegutsemise kõrvalt jagunud tähelepanu, hoolt ja armastust ka oma perele.

Tänavuse konkursi märksõna on kogukond. „See tähendab, et ka käesoleval aastal soovime rohkem tähelepanu pöörata

neile isadele, kes moel või teisel on lisaks heaks isaks olemisele panustanud oma kogukonna heaolusse“, selgitas konkursi peakorraldaja kapten Jaanus Ots.

Aasta isa kandidaate saavad esitada kõik Pärnumaa kodanikud, kohalikud omavalitsused ning jõustruktuurid. Iga maakonna elanik ja institutsioon saab esitada ühe kandidaadi.

Iga kandidaadi kohta tuleb esildis saata hiljemalt 13. oktoobril e-postiaadressil

aastaisa@erok.ee ning seal tuleb ära märkida järgmised andmed:

- kandidaadi nimi,
- info laste arvu kohta,
- kuidas kandidaat panustab kogukonda tööalaselt või vabatahtlikuna,
- muu info, mis kandidaati iseloomustab,
- kandidaadi kirjalik nõusolek.

Esildised vaatab oktoobrikuu jooksul läbi komisjon, kuhu kuuluvad Eesti reservohvitseride kogu Pärnumaa osakonna, Pär-

numaa omavalitsuste liidu ja Pärnu linnavalitsuse esindajad. „Pärnumaa aasta isa“ tiitel kuulutatakse välja ning antakse üle isadepäeval, 9. novembril, Endla teatri sammasaal.

Mulluse „Pärnumaa aasta isa“ väärika tiitli pälvis Andro Oviir, kes on nelja lapse isa ning panustab igapäevaselt elanikkonna ohutusse töötades päästeametis ja vabatahtlikuna Pärnu-Jaagupi tulitõrjeseltsis.

Groovy Moms

TANTSUGRUPP

KELLELE?

Tantsuline treening täiskasvanutele, kes tunnevad rõõmu tantsulisest liikumisest ja soovivad olla osa vingest show-programmist!

MILLAL?

ESMASPÄEV 18.30-19.45
NELJAPÄEV 18.30-20.00

KUS?

Pärnu-Jaagupi Spordikeskus

LISAINFO: kl.theartofdance@gmail.com

KL the art of dance

PÄRNU-JAAGUPI SPORDIKESKUSES

TRENINGUD NAISTELE

» E kell 18.00 - VASTUPIDAVUSTRENING peeglisaalis

» N kell 18.00 - JÕUSAALI RINGTRENING

Treener Merili Passel

» REGISTREERIMINE:

Pärnu-Jaagupi SK vabalaud
Pärnu-Jaagupi SK FB messenger
FB grupp Pärnu-Jaagupi Spordikeskuse trennisõbrad

Osalustasu:
1 x 4 eurot,
10 x 25 eurot

Info tel. 53005663

2. oktoobril
kell 16.30

Registreerimine
30. septembrini
tel. 5170312

TASUTA jõusaalitrening vanusele 55+
treener Merili Passel juhendamisel

Pärnu-Jaagupi Spordikeskus

Võta kaasa vesi ja mugavad riided!

LÜDIGI SAALI
Sügishooaeg 2025

Rahvusvahelise muusikapäeva kontsert

STEN HEINOJA

Klaveriõhtu

1. oktoobril kell 19.00

Kavas:
Mart Saar,
Eduard Tubin,
Lepo Sumera,
Fryderyk Chopin,
Muzio Clementi
ja Tõnu Kõrvits.

Piletid:
Sooduspilet 20€
Täispilet 25€
Kohapeal 30€
Pass 80€ (4 kontserti)
Toetajapass 160€ (4 kontserti)

Piletid saadaval Vändra Kultuurimajas, Piletilevis ja kohapeal (Kooli 13, Vändra).
Kontsertide algusaeg kell 19.00.

LÜDIGI SAALI
Kevadhooaeg 2026

30.01 Koorimuusika õhtu
Segakoor Latvia

20.02 Vabariigi aastapäeva kontsert
Lonitseera

20.03 Teatrikuu kontsert
"Minu muinaslugu muusikas"
Anneli Peebo (metsosopran)
Pantelis Polychronidis (klaver)

25.04 Hooaja lõppkontsert
Muusikalid läbi aegade
Riivo Jõgi ansambel
Solistid Hanna-Liina Võsa ja Kalle Sepp

Piletid:
Sooduspilet 20€
20. märtsi kontsert 30€
Täispilet 25€
20. märtsi kontsert 35€
Pass 90€ (4 kontserti)
Toetajapass 170€ (4 kontserti)

Piletid saadaval Vändra Kultuurimajas, Piletilevis ja kohapeal (Kooli 13, Vändra).
Kontsertide algusaeg kell 19.00. Uksed ja kohvik avatakse kell 18.00

LÜDIGI SAALI
Sügishooaeg 2025

13.09 Arvo Pärt 90
Hortus Musicus

01.10 Rahvusvaheline muusikapäev
Klaveriõhtu
Sten Heinoja

01.11 Hingedepäeva kontsert
ETV Tütarlastekoor
Dirigent Aarne Saluveer

13.12 Jõulukontsert
Arsise kellade ansambel
Dirigent Aivar Mäe

Piletid:
Sooduspilet 20€
Täispilet 25€
Kohapeal 30€
Pass 80€ (4 kontserti)
Toetajapass 160€ (4 kontserti)

Piletid saadaval Vändra Kultuurimajas, Piletilevis ja kohapeal (Kooli 13, Vändra).
Kontsertide algusaeg kell 19.00.

KARUD & KOIDULA

Eesti kultuuriloolistel piltkaartidel

Vändra Kultuurimajas septembrist 2025

Vändra karud Eesti imetajate piltkaardil

Lydia Jannsen (Koidula) kirjandusloo kaardil

Olev Soansi 100. sünniaastapäevale pühendatud näitus on osa Maive ja Jüri Rute piltkaartide kogu väljapanekutest. Eesti kultuuriloolised piltkaartidel oli oma osa Eesti taasiseseisvumise aastail rahva teadvuse kujunemisel. Eesti-kujundi levimine ja Eesti paljude valdkondade ajaloo ja arengu esiletoomine piltkaardi vormis aitas nende vaatajatel (kunagist) oma riiki meeles pidada. Esimesed kaardid valmisid juba 1970-tel aastatel ja suurima leviku saavutasid need aastail 1988-1991. Taasiseseisvumise ajal ja järel jõudsid sajad kaardid ka kodudesse, mis Eestist kaugel – aidates meeles hoida kodumaad. Viimane oli ka näituse korraldajate kogu lähtekoht, kui koliti tööle Brüsselisse.

Lydia Koidula arhivisaja kaardil

Karud Pärnumaa kaardil

Olev Soansi juubeliaasta näitused on avatud ka Wittensteini Tegevusmuuseumis (teemaks ajalugu), Tallinna Tehnikaülikoolis („Siin ja sealpool rannajoont“, peahoones ja Mereakadeemias), Kuressaares (loodus), Järva-Jaanis (maaelu) ja Eesti esinduses Brüsselis.

Eesti teatri kaardil

Eesti teatri kaardil

Kultuurilooline kaart valmis eesti raamatu 450. juubeliks 1975, kui Olev Soans sai 50. Ta tegeles kaartidega aga juba aastaid varem. Esimesed Eesti-teemalised piltkaardid ilmusid 1965. aastal matkajatele mõeldud raamatus „Kas tunned maad“, mis kujunes paljude lemmikuks

Imetajate kaardil

L. Koidula nim. kaardil

Ar. kaardil

Peedu Perner tuli rannamaadluse Eesti meistrivõistlustel hõbedale

MTÜ SUURE KARU POJAD

19. juulil toimusid Kamaari järve ääres rannamaadluse Eesti meistrivõistlused ja laste karikavõistluste etapp.

Kui Peedu Perner maadles end –90 kg meeste hulgas hõbemedalile siis laste karikavõistluste etapil maadles end hõbedale Raiten Tiismaa.

Uue hooaja avasime 6. septembril Soomes Turus, Soomes ning tagasi tulime kolme medaliga. Kohal oli üle 430 võistleja 4 riigist.

Tüdrukud U13: –38 kg Delisia Pert 1. koht.

Poisid U9: –25 kg Karlos Pert 3. koht.

U11: –37 kg Raiten Tiismaa 2. koht.

U15: –57 kg Mikkel Pajumäe 5. koht; –85 kg Lukas Perner 4. koht.

U20: –68 kg Kened Mägisalu 7. koht.

20. septembril võistlesime Võrus Eduard Pütsepa mälestusvõistlustel ning meilt osales seekord kolm noorsportlast ning kõik võitsid pronksmedalid: –26 kg Karlos Pert, –35 kg Jasper Jürimäe ja –38kg Raiten Tiismaa.

Samal päeval peeti Võrus paralleelselt ka vabamaadluse etapp, kus Karlos Pert saavutas 1. koha

–25 kg kaaluvate poiste seas.

Juuni alguses võistlesime ka Tartus Georg Hackenschmidt mälestusvõistlustel, kus võitsime seitse kuldmedalit.

2014 tüdrukud: –40 kg Delisia Pert 1. koht; –60 kg Mia Sofia Voksep 1. koht.

2014 poisid: –22 kg Adrian Välja 1. koht; –26 kg Karlos Pert 3. koht; –38 kg Raiten Tiismaa 2. koht.

2011–: –23 kg Adrian Välja 1. koht; –26 kg Karlos Pert 1. koht.

U17: –55 kg Mikkel Pajumäe 2. koht.

Täiskasvanud: –55 kg Mikkel Pajumäe 1. koht; –55 kg Steven Pajumäe 2. koht.

30+: –80 kg Jürgen Silbling 1. koht.

Peedu Perner ja Raiten Tiismaa rannamaadluse Eesti meistrivõistlustel.

Vändra esindus Tartus Georg Hackenschmidt mälestusvõistlustel.

FOTOD: ERAKOGU

Kõige vingem mäng Vihtra spordipäeval oli „veepall“.

FOTO: ERAKOGU

Vihtras toimus spordipäev

SILJA ROHTLA külaseltsi liige

6. septembril oli Vihtras kiiksuga spordipäev. Kiiksuga selletõttu, et ega meie külas spordiväljakut või spordiplatsi polegi. Nii ei saagi traditsioonilist spordivõistlust korraldada. Panime külaseltsi rahvaga pead kokku, ilmataat toetas imelise suveilmaga ja vahva spordipäev saigi toimuma.

Päev algas ühise soojendusaeroobikaga. Külakeskuse parklas oli parajalt ruumi korvpalli vabavise te sooritamiseks ja karkudel kõndimiseks. Asfaldile sai joonistada takistusradasid ja keksukaste.

Osalejad olid jagatud vanusegruppidesse. Päril pisikesed (2–4 a), siis natuke suuremad (5–7 a), edasi 8–10aastased, siis 11–14aastased ja lõpuks 15aastastest täiskasvanuteni välja.

Päril pisikesed olid väga tublid. Nad võitsid kõik usinasti mängudest osa, aitasid üksteist ja õpetasid isegi konkurentidele nippe, kuidas paremini õnnestuks. Võisteldi kotikes-

te täpsusviskes, prügikorjamise mängus, rõngaste täpsusviskes ja linttraktorimängus.

Suurematel lastel oli ka palju toredaid ülesandeid. Alustades noolemängust, topsimängust ja teatevõistlustest kuni pusle aja peale kokkupanekuni välja. Skaala oli lai ja nalja sai palju.

Kõige vingemaks mänguks osutus siiski „veepall“. Seda mängiti nii, et veega täidetud õhupalli visati linaga, kus igas nurgas oli üks mängija, üle võrgu vastasmängijatele, kes samuti linaga seda palli püüdma pidid. Kui pall maha kukkus ja katki läks, oli lõbu laialt ja ebaõnnestujate asemele tuli uus võistkond. Suure rõõmuga võtsid osa nii suured kui väikesed. Hartsart oli lausa nii suur, et linadki rebenesid. Ja ärge arvake, et võitsid täiskasvanud. Võidukas oli hoopis 12–14aastaste laste võistkond.

Suur sportimine tegi näljaseks, Saare Grill aitas sellest murest üle. Pakuti käsitööpastat erinevate kastmetega, retroburgerit

ning friikartuleid erinevate lisanditega. Pehmet jäätist ja suhkruvatti sõid sportlased oma energiavarude taastamiseks kordvalt.

Päeva edenedes muutusid sportlaste näod värvilisemaks. Kõik soovijad said endale vahva näomalingu valitud lemmik-kangelasega või muidu armsa pildi.

Õhtupoole kogunesid spordihuvilised saarele. Toimus suur suusavõistlus. Suusalaudadele mahutus 4 võistlejat ja et pealtvaatajatel tore oleks, oli sinna otsa veel kombineeritud lestajooks.

Tore spordipäev kulmineerus vabaõhuhiskoga. DJ Lenny Lavidatantsitas pidulisi mõnusa lõkketule kumas hommikuni kogu oma tuntud headuses.

Aitäh osalejatele ja ka kaasaajajatele. Ilma teieta poleks nii tore päeva kuidagi korraldada saanud.

Kohe-kohe on tulemas rabamatk ja hoidiste festival koos teatrietendusega. Hoidke kätt pulsil ja jälgi-ge reklaami. Kohtumiseni Vihtras!

PÄRNU-JAAGUPI SPORDIKESKUSES

TOIMUVAD LASTELE JA KOOLINOORTELE JÄRGMISED TREENINGUD:

ESMASPÄEV

13.45-14.45 Tantsugrupp Sisella (Kätty-Lisette Kuusik)
14.45-15.30 Akrobaatika (Kätty-Lisette Kuusik)
15.30-17.00 Synnove tantsugrupp (Kätty-Lisette Kuusik)
17.00-17.45 Pärnu-Jaagupi SK Mudilaste tantsugrupp (Kätty-Lisette Kuusik)
17.00-19.00 Lauatennis (Andres Somer)

TEISIPÄEV

17.30-19.00 Tuletõrjesport (Kasper Jürimäe)

KOLMAPÄEV

15.00-16.30 Võrkpall (Nelli Saarkoppel, Kaia Kerge)
16.30-18.30 Lauatennis (Andres Somer)
18.30-20.00 Jalgpall koolinoortele (Aleksi Galkin)

NELJAPÄEV

13.45-14.45 Tantsugrupp Sisella (Kätty-Lisette Kuusik)
14.45-16.00 Jalgpall koolinoortele (Aleksi Galkin)
14.45-15.45 Akrobaatika (Kätty-Lisette Kuusik)
15.45-17.00 Synnove tantsugrupp (Kätty-Lisette Kuusik)
16.30-18.30 Lauatennis (Andres Somer)
17.00-17.45 Pärnu-Jaagupi SK Mudilaste tantsugrupp (Kätty-Lisette Kuusik)
18.30-20.00 Maadlustrenn (Maadlusklubi Suure Karu Pojad)

REEDE

15.30-17.00 Võrkpall koolinoortele (Nelli Saarkoppel, Kaia Kerge)
18.00-19.30 Maadlustrenn (Maadlusklubi Suure Karu Pojad)

PÜHAPÄEV

Trennid algavad oktoobrist

Lisainfo: 53005663 Pärnu-Jaagupi Spordikeskus
www.pjsk.ee

Rahulik tervisevõimlemine

Pärnu-Jaagupi Spordikeskuses

Teisipäeviti kell 15.00-16.00

Treening sobib huvilistele vanuses 60+
Kaasa vesi, võimlemismatt ja rätik
Selga pane mugav riietus

Tasu 4 eurot kord/sularahas

Juhendaja Anne-Ly Viimne

Lisainfo: tel. 53005663

Hispaania teetigu.

FOTO: MARIS SEPP

Mustpeanälgjas.

FOTO: MARIS SEPP

Võõrnälgjate tõrjega on vaja jätkata ka sügisperioodil

Kuigi sügisesed ilmad on veidi jahedamad, pole veel õige aeg võõrnälgjate – hispaania teeteo ja mustpeanälgja – tõrjet lõpetada. Nälgjad toimetavad ka sügisel, kuuni ilmad pole veel külmaks läinud.

Pehme ja niiske ilmaga võivad nälgjad muneda hilissügiseni. Hispaania teetigu paigutab munad väikeste kobaratena näiteks kõdukihi alla, lehe- või kompostihunnikusse, kasvuhoone serva alla. Mustpeanälgjas muneb lehtede alla, lehehunnikusse, aga ka mulla pindmisse kihti.

Kui ilm läheb külmemaks, otsivad nälgjad varjulisi, külma eest kaitstud talvitumiskohti: näiteks komposti-, lehe- ja oksahunnikud, vihmaussikäigud või mitmesugused praod pinnases, ehitiste servaalused.

Mida varem lumi maha sajab, lumerohkem ja pehmem on talv ning mida kauem lumikate maa pinnal püsib, seda paremad tingimused on võõrnälgjatel talve üleelamiseks. Mõlemad liigid taluvad ka väikest külma (kuuni –2 kraadi). Külma taluvad paremini just noored isendid ja munad. Täiskasvanud nälgjad, kes on munenud, hooaja lõpus enamasti surevad.

Soovitused sügisesteks tegevusteks:

- Korja ja surma jätkuvalt nii hispaania teetigusi kui ka mustpeanälgjaid. Kogutud isendid surma

Hispaania teetigu.

- nn kiire surmamise põhimõttel, näiteks pooleks lõigates või kogutud nälgjatele keevat vett peale valades.
- Surnud nälgjad mata labida sügavusele maha või lähtu omavalitsuse antud soovitusel. Ka spetsiaalsesse nälgjate kogumiskonteinerisse viies veendu eelnevalt, et kõik isendid on surnud!
- Kindlasti korja kokku tigu- ja varjumiseks niisket kohta: hoia puhmiku- ja põõsalaused, erinevad piirded, seinääred hooldatuna; lõika koltunud püsikute varred madalalt ära; kompostihunniku olemasolul kaevake läbi; kontrolli pe-

rioodiliselt üle lillepotid, taimestikud, erinevad alused.

- Abi võib olla looduslike vaenlaste aeda meelitamisel – erinevad linnud, mardikad, siilid, pardid – kõik võivad süüa võõrnälgjate mune ja noori isendeid.
- Mingil juhul ei või puulehti, õunu, taimesarsi jms aiapäätmeid viia loodusesse, kuna nii käitades hoopis levitaksid võõrnälgjaid edasi! Komposti aiapäätmed oma aias või kasuta kohaliku omavalitsuse poolt ette nähtud lahendusi, sh biojätmete konteinereid.
- Peenarde ümber võib rajada liivast, kruusast, munakoortest, kohvipakust, saepurust, tuhast kuivi või teravaid kaitseribasid – nälgjad ei taha sellisel pinnal liikuda. Selle mõju võib olla lühiajaline, mistõttu tuleks neid uuendada.
- Uusi taimi koju tuues tee neile hoolikas kontroll,

Mustpeanälgjas.

istikute mullapall istuta sügavale ja tihenda mul- laga, võimalusel hoia tai-

mepotti läbipaistvas ki- lekotis mitu nädalat nn karantiinis.

- Kui su aias elavad võõrnälgjad, ära jaga oma aiataimi või kompostmulda teistele ning puhasta regulaarselt oma tööriistu ja tehnikat.
- Suhtle kindlasti naabritega, et ka nemad tõrjaksid võõrnälgjaid.

Võõrnälgjaid võime levitada ka täiesti juhuslikult sõidukite ja muu tehnikaga, ka küttepudega – kõige abil, kuhu nälgjad või nende munad võivad kinnituda.

Seega – alati kui leiad kasvõi ühe võõrnälgja, suure või väikese, tuleb ta kiirelt hukata!

Teata võõrnälgja leiust teokaardi vahendusel: teokaart.keskkonnaamet.ee.

ŠVEITSI-EESTI

koostööprogramm

KÜSK

Kodanikuühiskonna Sihtkapital

Sotsiaalse innovatsiooni

õppereis Kagu-Eestis

28.- 29.oktoober

AVASTA, KUIDAS SÜNNIB SOTSIAALNE INNOVATSIOON PÄRISELUS

KOHTU INIMESTEGA, KES MUUDAVAD KOGUKONDI JA ELUKESKKONDA KOOSTÖÖ ABIL

SAAD KAASA VÄRSKEID IDEID JA KONTAKTE

KANDIDEERI SIIN:

KYSK.EE/OPPEREIS

Kuidas oma kodu talveks ette valmistada ja hoida kokku arvetelt

BRITT-MARII PUNG
Enefiti
kommunikatsioonispetsialist

Sügis toob endaga kaasa jahedamad ilmad, lühemad päevad ning suurenenud energiatarbimise. Selleks, et elektriarved ei kasvaks üle pea, tasub juba aegsasti mõelda, kuidas oma kodu talvekuudeks ette valmistada.

Jagame praktilisi ja tõhusaid nõuandeid, kuidas optimeerida kodust energiatarbimist ning säästa raha – seda ilma mugavuses järeleandmisi tegemata.

Vähenda toatemperatuuri – iga kraad loeb

Kuna Eesti kliimas peab ruume kütma keskmiselt 8 kuud aastas, peitub suurim säästupotentsiaal just küttes. Küttesüsteemi ei ole mõistlik täielikult välja lülitada, kuid siseruumide termostaate reguleerides tasub mees pidada, et juba üks kraad madalam temperatuur vähendab küttekulu ligikaudu 5% võrra.

Oluline on vältida termostaadi sagedast ümberseadistamist, mis võib tekitada kõikuva sisekliima ja vähendada küttesüsteemi tõhusust. Püüa hoida temperatuur võimalikult ühtlasena ning kasuta toapõhist reguleerimist – nii saab erinevates ruumides temperatuuri kohandada vastavalt vajadusele.

Kontrolli oma seadmete energiatõhusust

Vanemad kodumasinad ja valgustid võivad tarbida oluliselt rohkem elektrit kui tänapäevased energiatõhusad mudelid. Vaata üle, millisesse energiaklassi kuuluvad suuremad elektriseadmed nagu külmik, pesumasin või nõudepesumasin ning mõtle, kas nende väljavahetamine võiks olla tasuv investeering.

Samuti kontrolli, kas kodus on veel vanu hõõglampe, mille võiks asendada LED-valgustitega, mis kestavad kauem ja tarbivad oluliselt vähem energiat. Pelgalt lampide vahetusega saab valgustuse kulu vähendada kuni 80%.

Lülita seadmed täielikult välja

Elektriseadmete puhul kehtib lihtne põhimõte: kui ei kasuta, lülita välja ja eemalda pistik seinakontaktist. Paljud seadmed, nagu laadijad, kohvimasinad ja mikrolaineahjud, tarbivad energiat

ooterežiimil. See varjatud energiakulu võib aasta lõikes moodustada kuni 10% sinu elektriarvest.

Oluline on mees pida, et pistik tuleb eemaldada seinakontaktist – ainult nii katkestad seadme voolutarbimise täielikult.

Vali pakett, mis sobib sinu harjumustega

Kõik elektripaketid ei ole loodud ühtemoodi – oluline on valida pakett, mis toetab just sinu tarbimisvajadusi ja elustiili.

Kui hindad stabiilsust ja etteplaneeritavat eelarvet, sobib hästi fikseeritud hinnaga pakett. Fikseeritud pakett pakub kindlustunnet perioodidel, mil elektrihind turul võib kõiguda.

Õige aeg hind fikseerida ongi just nüüd, talve eel, mil elektri hind turul on madalam.

Börsipakett seevastu järgib turuhinda ning sobib paremini neile, kes on valmis oma tarbimist paindlikult juhtima – näiteks kasutama rohkem elektrit odavamatel tundidel. Mõtle läbi, kumb variant sobib sinu majapidamisele paremini ja tee teadlik valik.

Väikesed muudatused, märgatav mõju

Energiasääst algab väikestest, kuid teadlikest valikutest ja oma harjumuste ümberkujundamisest. Õnneks leiab kokkuhoiukohati enamikust kodustest toimetustest. Siin on veel kasulikke nippe:

Hoia radiaatorite ja soojuspumpade õhuavad va-

bana – ära peida neid mööbli või kardinade taha. Tihenda akna- ja uksepraod ning tõmba ööseks ette paksud kardinad.

Tuuluta lühiajaliselt ja intensiivselt, mitte akent pikalt praakil hoides.

Pesu pesemisel kasuta madalamaid temperatuure. Kergelt määratud riided saab puhtaks ka 30-kraadise programmiga ning tulemuseks on kuni 30% sääst.

Märga pesu ära viska kuivatisse, vaid aseta pesurestile. Nii saavad riided kuivaks null energiakuluga.

Kodumasinad kasutades eelista ökonoomseid ja säästlikke töörežiime, mis tarbivad vähem elektrit ja pikendavad seadme eluiga.

Millal kaaluda renoveerimist?

Kui lihtsad sammud nagu temperatuuri alandamine või seadmete väljavahetamine ei anna soovitud kokkuhoidu, tasub hinnata hoone energiatõhusust tervikuna.

Suurema tarbimisega kodudes võivad märkimisväärt mõju avaldada näiteks fassaadi ja katuse soojustamine, akende vahetamine või küttesüsteemi uuendamine. Kuigi tegemist on suurema investeeringuga, tasub see end sageli ära juba 5-10 aasta jooksul.

Renoveerimistööd on eriti mõistlik planeerida ajale, mil saadaval on riiklikud või kohaliku omavalitsuse toetused – nii saad

vähendada omafinantseeringut ja vältida hilisemaid lisakulutusi või to-

pelttööd. Energiasäästlik kodu on lisaks rahalisele säästule ka väärtuslikum

kinnisvara ning paremini kaitstud energiahinna kõikumiste eest.

FOTO: SHUTTERSTOCK

Tervisekassa ja ERGO kutsuvad:

Joonistusvõistlus lasteaedadele

“KUIDAS ELAVAD HAIGUSED MEIE ÜMBER?”

Tähtaeg: 15. oktoober

Lasteaiarühm osaleb tiimina.
Peauhind:
Lasteaiale tulevad külla Piip ja Tuut.

Auhinnad paneb välja ERGO kindlustus.
Lisainfo: tervisekassa.ee/joonistame

TERVISEKASSA

ERGO
Teeme tähtsa lihtsaks

Vihtra külakeskuses

HOIDISTE

konkurss

11. oktoobril
kell 12-16.00

Parimatele auhinnad
Hinnatakse välimust kui ka
maitset

Hoidised saab tuua tööpäevadel,
konkurssi päeval kella 11.30-ni

Rohkem infot 5645 3183 Irina

Jooga

Pärnu-Jaagupi Spordikeskuses

Kolmapäeviti 19.00-20.30

Kaasa võtta: joogamatt & pleed (matti saab ka laenata)

Osaluspanus 10€ või olenevalt sinu võimalustest.

Info & registreerimine: FB grupp: Jooga ja meelerahuõhtu või SMS 51990915

Eelmise ristsõna õige vastus oli: KAS MAITSEVAD SAMA HÄSTI. Loosionn naeratas Valve Lillele, kes võitis Põhja-Pärnumaa sümboolikaga kohvitassi. Võtame võitjaga ühendust.

EELK Vändra Martini kirikus

Jumalateenistused armulauaga pühapäeviti kell 11.00.
12. oktoobril 11.00 lõikustänapüha jumalateenistus.
Õpetaja Ants Kivilo, tel 5396 0574,
e-post: ants.kivilo@eelk.ee.
Diakon Hanno Saks, tel 525 0655.

Pärnu-Jakobi kirikus

5. oktoobril 14.00 jumalateenistus.
12. oktoobril 14.00 lõikustänapüha jumalateenistus.
19. oktoobril 14.00 jumalateenistus.
26. oktoobril 14.00 jumalateenistus.
2. oktoobril 17.00 kohvikus Möisa Köök kohtumine
peapiiskop Urmas Viilmaga.
11. oktoobril 11–15 mentorkoolitus, Anu Pink
„Etnograafilised kindad Põhja-
Pärnumaal“. Eelregistreerimisega
koguduse meiliaadressil parnu-jakobi@
eelk.ee.
Leerikooliga liitumiseks palun võtke ühendust koguduse
õpetaja Kristiina Jõgiga telefonil 5300 7075.
Koguduse kantselei avatud K ja N kella 10–16.
Hingehoidja vastuvõtt eelregistreerimisega
R kella 10–16 (telefon 5645 4310).
Koguduse arveldusarve SEB EE381010902014020009.
Kogudus kogub annetusi kiriku 700. aastapäeva puhul
kirikuaia sillutise taastamise toetuseks. Avatud on eraldi
arveldusarve SEB EE071010220287080228.
Koos hoiame kiriku avatuna!

Vändra õigeusu kirikus

5. oktoobril 11.00 lõikustänapüha jumalateenistus.
Teenib isa Andreas.

SÜNDMUSED Vändra kultuurimajas

1. oktoobril kell 19.00 klaveriõhtu Sten Heinojaga
Lüdi saalis. Piletid hinnaga 25/20 € Piletilevis ja
Vändra kultuurimajas.
1. oktoobril Matsalu filmifestivali filmid.
Kella 9.00–10.15 „Kriimsilm, karuott ja rebane. Märkmeid
metsast“.
Kella 10.30–11.29 „Ikea armastab puitu“.
Kella 12.00–13.15 „Skagerraki ja Kattegati saladused“.
Kella 13.30–14.21 „Loodus 2,0 – Kohanemine uue
maailmaga“.
9. oktoobril kell 19.00 Pärnu-Jaagupi aleviteatri
Rändtirtsud etendus „Vann vales kohas“. Autor Virve
Osila. Lavastaja Gerda Mölder. Pilet 10 € (arveldamine
sularahas).
10. oktoobril kell 18.00 valimisdebat. Debatti
modereerib Urmas Vaino.
22. oktoobril kell 19.00 Rakvere teatri etendus
„Tsikaadide aeg“. Lavastaja Peeter Raudsepp. Osades:
Laura Niils, Ülle Lichtfeldt, Rainer Elhi, Margus Grosnõi,
Tarvo Sõmer, Petra Liisa Pilv, Marion Tammet, Natali Väli
ja Viktoria Väli. Pilet 24 €, sooduspilet 21 €.
30. oktoobril kell 18.00 seltskonnaklubi „Elurõõm“
peoõhtu. Esinevad laulunaised Viljandimaalt. Tantsuks
mängib Harli Maanus. Osaluspanus 5 €.
1. novembril kell 19.00 hingedepäeva kontsert Lüdi saalis. ETV tütarlastekoor. Dirigent Aarne Saluveer.
Piletid hinnaga 25/20 € Piletilevis ja Vändra
kultuurimajas.
Vändra kultuurimaja fuajees ja väikeses saalis on
avatud Olev Soansi Eesti kultuurilooliste
piltkaartide näitus.

KINO Vändra Kultuurimajas

Kino pileti hind 6 €; õpilane, pensionär 5 €.
Pühapäeval, 12. oktoobril
kell 15.00 „Suurelt elades“ (komöödia, kogupere, nuku-
film)
kell 17.00 „Uus raha“ (komöödia, Eesti film)
kell 19.00 „Kolmekesi koos“ (komöödia, draama, roman-
tika)
Pühapäeval, 19. oktoobril
kell 14.00 „Arnold Rüütel Eesti rahva keeles ja meeles“
(dokumentaal, Eesti film)
kell 17.00 „Tüdruk nimega Willow“ (kogupere)
kell 19.00 „Downton Abbey: suur lõppvaatus“ (draama)
Pühapäeval, 26 oktoobril
kell 15.00 „Zoopokalüpsise öö“ (seiklus,
animatsioon)
kell 19.00 „Shelby Oaks“ (triller, õudus)
Kinokavas võib ette tulla muudatusi!
Jälgi Vändra kultuurimaja Facebooki või
www.vandrakultuurimaja.ee

Kutseline maakler
KRISTA VÄLI
+372 551 0002
krista@tonisson.ee

Plaanid kinnisvara müüa,
aga ei tea, millest alustada?

Võta ühendust,
esimene konsultatsioon
alati TASUTA!

www.tonisson.ee Rüütli 47, Pärnu

Vajad uut vihmaveereni
või katuselt lumetõkked
puudu?

- Katuseredelid
- Lumetõkked
- Vihmaveerenide paigaldus
- Käiguteed ja platvormid

☎ 527 1059
✉ info@vihmaveerenid.ee
🌐 vihmaveerenid.ee

Katusehooldus.ee
KATUSED KORDA

**KATUSTE PESU
JA VÄRVIMINE**

Küsi hinnapakumist!

☎ 5550 9476
✉ info@katusehooldus.ee
🌐 katusehooldus.ee

SILMADE KONTROLL JA PRILLIDE MÜÜK

4. novembril alates kella 10
**VÄNDRA
KULTUURIMAJAS**
Eelregistreerimine (kella 9–16)
telefonil **5323 2454**.

- kuivasilmaste
- silmarõhu mõõtmine
- optilised päikesepillid

Kontroll 25€, prillistjale TASUTA

Raja K.T.
bioküte

**HAKKEMATERJALI
KOKKUOST**

**KIIRE
TASUMINE!**

- KASVAVA JA LANGETATUD VÖSA
NING RAIEJÄÄTMETE OST
- PUIDUTÖÖSTUSE JÄÄKIDE JA
KÜTTEPINNU OST
- HAAMERVESKI TEENUS

MÜÜ OMA MATERJAL MEILE
TEEME HEA PAKKUMISE!

Tel: **565 9988 Kalle**
503 8166 Mario

info@rajakt.ee

WWW.RAJAKT.EE

RAVI-, SPORDI- JA LÜMFIMASSAAŽ
KUIVNÕELRAVI
OSTEOPRAKTIKA
KINESIOTEIPIIMINE
REFLEKSO e. JALATALLA MASSAAŽ

Info ja broneerimine
tel.53536637

TOLMUKRATT
**ÕHKSOOJUSPUMPADE
SÜVAPESU JA DESINFITSEERIMINE**
☎ 53669898 www.tolmukratt.ee f

AVATUD E-R 8-17

WenTextil
• AUTODE ISTMEKATTED
• AUTODE TEKSTIILIST MATID
• MÖÖBLI KATTERIIDE VAHETUS
OÜ WenTextil
Kalda 3, Vändra
Tel. 446 7054, 516 1898
myyk@wentextil.ee

KUULUTUSED

Soovin osta korteri, võib
olla remonti vajav. Helista
5810 6909.

Ostan sõidukeid, seisu-
kord ei ole oluline. Tel
553 1989.

Korstnapühkija Kalev. Lit-
sentsi nr 151029. Helista tel
552 2759.

Katuste ja fassaadide
pesu. Aedade pesu. Vär-
vimistööd. kpekatuspesu.
ee, tel 5638 8994.

Puude hooldus ja ohtlike
puude raie.
Tel 5858 8730.

Eterniidi ja profiilplekiga
katusetööd. Hoonete ja
majade ehitus. Fassaa-
dide soojustamine ja vii-
mistlus. Kortermaja trepi-
kodade renoveerimine.
mehitus@gmail.com, tel
5352 9476.

Teostame renoveerimis-
ning üldehitustööd. Garan-
tii 2 aastat. Tel 5627 6785.

Müüa köögivilja – kartu-
lit, porgandit ja peeti.
Koos koju toomisega.
Tel 5366 9898.

Mälestame

ANTS JÜRISSE
22. IX 1940 – 20. VIII 2025

ÜLO TOMMINGAS
19. X 1943 – 18. IX 2025

LEO KULDRE
8. X 1963 – 20. VIII 2025

TARMO TOIMET
16. IX 1969 – 2. IX 2025

MILVI GURIMSKAJA
24. I 1933 – 7. IX 2025

JELENA TJULENEVA
27. II 1933 – 3. IX 2025

ELSA VEITMAA
12. XI 1933 – 5. IX 2025

ELGI KOIT
3. XI 1940 – 16. IX 2025

MEELI TRESTIP
23. VIII 1941 – 1. IX 2025

Vändra lemmikloomade
kaupluses on müügil täis-
sööt munevatele kana-
dele – 20 kg hind 21,90 €.
Oktoobris soodustus –20%.

Kuivad küttepuud (30
cm, 40 l võrgus): lepp
3,5 €; kask 4 €. Vedu
hinna sees! Tellimine
5305 1087. Küsi ka lahtist
puud! Märjad küttepuud
alates 55 €/rm.

Pakun massaaži Vändras.
Huvilised saavad osta ka
kinkekaarte. Asukoht
Pärnu-Paide mnt 21, 2 kor-
rus. Tel 5303 8507, e-mail
tseremeninatatjana@gmail.
com.

Südamlik kaastunne
Sirjele perega kalli ema

ELSA VEITMAA

lahkumise puhul.

Juurikaru põhikool

Kallis Sirje! Meie siiras
kaastunne sulle kalli

EMA

lahkumise puhul.

Vändra kultuurimaja
kangakudumisring

*Ma elan nüüd tähtede peal
on linnutee mu kodutänav
siit teele saadan head
taevalaotuses tähena säran.
Vaata, ma olen nähtamatu
mul on nüüd võluvõimed
ma olen kevad kirsioites
ja armastus, mis aegumatu.
(Lauri Räpp)*

Peale pikka ja väarikat
elu lahkus

MILVI GURIMSKAJA
(sünd Aidla)

24. I 1933 – 7. IX 2025

Leinavad lapsed,
lapselapsed ja
lapselapselapsed
peredega.

Õnne ja tervist,
sünnipäevalapsed!

2025. a. OKTOOBRIKUU SÜNNIPÄEVAD:

MEINHARD RINK	7. X	99
VAIKE REINMA	6. X	96
VALVE TOOMSALU	19. X	94
HANS MURAK	3. X	93
HEINO PULLMANN	26. X	93
MAIMU KIVILO	26. X	93
VIRVE TAIDRA	1. X	92
ELLA AMBOJA	29. X	92
ILMAR MOOSE	21. X	91
PEETER LUIK	19. X	90
AIME VIIRA	27. X	90
SAIMI KÕRGJÄRV	28. X	90
AINO VILL	2. X	85
IIVI-TIIU PARIND	22. X	85
LIIVI KULDMAA	26. X	85
MAIE KUUSE	26. X	85
MATI ARE	29. X	85
VAMBOLA TUISK	9. X	80
UDO KUURA	10. X	80
FLORIDA MEIDLA	10. X	80
VELLO VEEVÄLI	19. X	80
ELVI LUHT	20. X	80
JAAN KÕUTS	21. X	80
HELJU NEEROT	26. X	80
REIN LUIK	28. X	80
KATRIN RAA	5. X	75
ANTS NUUT	9. X	75
ALLAN LIND	18. X	75
TIINA JENSEN	31. X	75
KARMEN RAIDNA	2. X	70
RAIJA ORVOKKI SUOMALAINEN	8. X	70
RAAGNA URBALU	13. X	70
LAINA VUNUKAINEN	17. X	70
LII NURMIK	24. X	70
ELME NIINEMÄE	27. X	70
VAIKE OSTRA	31. X	70

Sündis maailma väikene ime,
sai endale päris nime,
oma päikese, tähe ja tee,
paikse paiga kahe südame sees...

Õnnitleme lapse sünni puhul!

Carol-Liina Lepiku ja Ainar Kriksi perre sündis
18. augustil poeg Aron Kriks.

Leiu Lepiku ja Peedu Perneri perre sündis 16. septembril
tütar Milli Perneri.

VALLA TEATAJA

Hind 1 €

Põhja-Pärnumaa valla väljaanne.
Reklaame, teateid ja kaastöid ootame **20. kuupäevani e-postiaadressile ajaleht@pparnumaa.ee.**
Toimetusel on õigus vajadusel kaastöid lühendada ja redigeerida.
Küljendus: Ain Kivilaan, teabespetsialist
Trükk: Hansaprint OÜ, www.hansaprint.ee

VÄNDRA KUNSTIGALERII

ALAR PÄÄRO

VÄRVILINE MAAILM

11.09.- 30.10.2025

Sissepääs täiskasvanule 3€

Avatud: E–R kell 15.00-18.00
L 12.00-15.00
P suletud
Iga kuu viimasel reedel suletud

RAKVERE TEATER

Branden Jacobs-Jenkins

Tsikaadide aeg

Perekonnapiit

Lavastaja Peeter Raudsepp

K, 22. okt kell 19 Vändra kultuurimajas
E, 15. dets kell 19 Vastemõisa rahvamajas

rakvereteater.ee piletimaailm.com piletilevi.ee

Vändra Kultuurimajas

SELTSKONNAKLUBI
“ELURÕÕM”
PEOÕHTU

30. oktoobril
kell 18.00

Esinevad laulunaised
Viljandimaalt
Tantsuks mängib
Harli Maanus

Osaluspanus 5 €